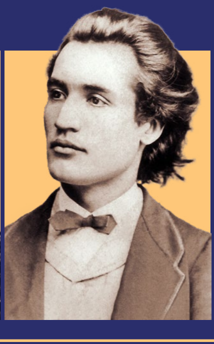

SERBĂRILE DE LA PUTNA

CONTINUITATEA UNUI IDEAL

La 150 de ani de la Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni

Serbările Putnei

- 1871
- 1904
- 1926
- 1957
- 1966
- 2004

Serbările de la Putna

CONTINUITATEA UNUI IDEAL

1871 · 1904 · 1926 · 1957 · 1966 · 2004

APARE CU BINECUVÂNTAREA ÎNALTPREASFINȚITULUI PĂRINTE CALINIC,
ARHIEPISCOP AL SUCEVEI ȘI RĂDĂUȚILOR

EDITURA MITROPOLIT IACOV PUTNEANUL
MĂNĂSTIREA PUTNA, 2021

Această lucrare apare la 150 de ani de la Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni și Primul Congres al Studenților Români din 15–16 august 1871, spre folosul tinerei generații, chemată să cunoască aspirațiile, dificultățile, neîmplinirile și izbânzile înaintașilor și să contribuie la binele material și spiritual al familiei naționale în care au fost sădiți de Dumnezeu – poporul român.

Ea este tipărită cu sprijinul Consiliului Județean Suceava, în cadrul Acordului de asociere între Județul Suceava, prin Consiliul Județean Suceava, Muzeul Național al Bucovinei, Centrul Cultural „Bucovina", Biblioteca Bucovinei „I.G. Sbiera", Comuna Putna, prin Consiliul local al comunei Putna, și Mănăstirea Putna din cadrul Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, pentru organizarea și desfășurarea activităților de aniversare a 150 de ani de la Serbarea de la Putna.

Textele sunt alcătuite de protos. Dosoftei Dijmărescu, folosind ca bibliografie lucrarea lui Anghel Popa, „Serbările naționale de la Putna", editura Fundației Culturale „Alexandru Bogza", Câmpulung Moldovenesc, 2004, lucrări editate de Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare" al Mănăstirii Putna la editura Mitropolit Iacov Putneanul – monah Alexie Cojocaru, „Serbarea de la Putna, 1871. Publicistică, documente, amintiri", 2021; protos. Ieremia Berbec, *Congresul România Jună. 140,* în „Cuvinte către tineri", V/2012; „Pe urmele strămoșului cuminte", 2005, „Sfânta Mănăstire Putna", 2016 – și articolul Lidiei Bodea, *Lecție de istorie Putna 1871 – Putna 1996*, în „Profesorul nostru, D. Irimia", editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2018.

În afara creditelor menționate explicit și a fotografiilor istorice, celelalte fotografii sunt realizate de ierod. Timotei Tiron ori sunt din arhiva Mănăstirii Putna.

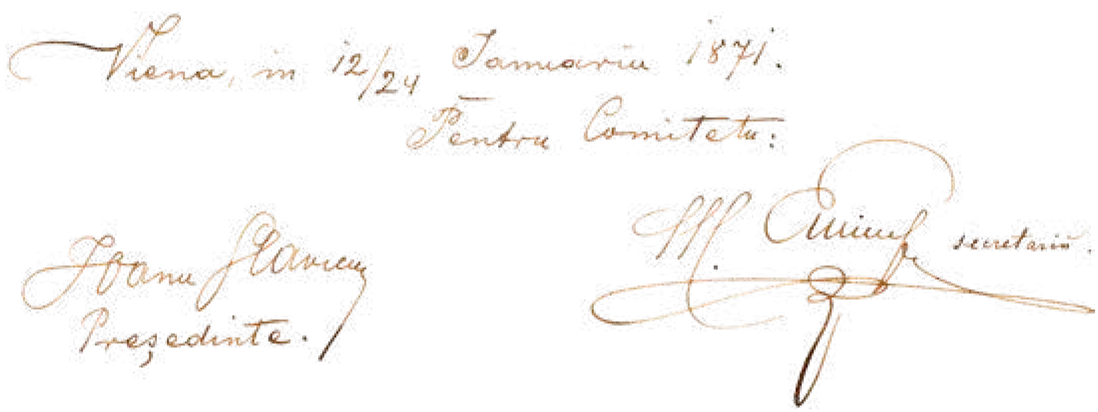
Corectură: Ioana Revnic, Angela Bilcea, Valentina Bilcea.
Layout: Andrei Tache.

ISBN 978-606-8962-18-4
Descrierea CIP este disponibilă pe site-ul Bibliotecii Naționale a Românei

Serbarea de la Putna 1871

Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni
Primul Congres al Studenților Români

Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni – Putna, 1871, a rămas în conștiința românilor ca o chemare exemplară la efortul de a împlini un ideal continuu – unitatea românilor.

Un popor în cinci țări

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, românii reușiseră Unirea din 1859, dintre Țara Românească – fără Dobrogea – și Moldova – fără Basarabia și Bucovina. Vechi teritorii românești se găseau împărțite între puternice imperii. Pe lângă țara lor, românii din provinciile istorice erau sub alte patru stăpâniri diferite: Dobrogea era în Imperiul Otoman, Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul și Bucovina erau în Imperiul Austro-Ungar – primele în Imperiul Austriac, ultima în Regatul Ungariei, iar Basarabia se afla în Imperiul Rus. După reușita din 1859, elita politică de la București era concentrată pe obținerea independenței față de Imperiul Otoman – va fi dobândită în 1877–1878, iar continuarea unificării politice a provinciilor românești nu era văzută ca o prioritate. Serbarea de la Putna din 1871 va aduce nevoia de unitate în preocupările intelectualității.

O mică Românie Mare între studenții de la Viena

La Universitatea din Viena studiau români din diferite provincii românești. Regăsindu-se ca români în amalgamul etnic studențesc, au făcut un pas spre unitate.

Mai întâi, au înființat două asociații, *Societatea literară-științifică a românilor din Viena* și *Societatea literară-socială „România”*, în care înscrierea nu ținea cont de criteriul geografic de proveniență, ci mai degrabă de modul de luptă pentru identitatea națională: pasivism, respectiv activism. Mihai Eminescu, Ioan Slavici și alții au militat pentru unificarea celor două societăți.

În toamna anului 1869, în urma unei conferințe despre Ștefan cel Mare a botoșăneanului Constantin Aroneanu, student la medicină, s-a reluat ideea, mai veche, a organizării unei serbări la care să participe români de pretutindeni. Cele două asociații au hotărât să se unească și să organizeze împreună serbarea.

Primul pas a fost convocarea unei Adunări generale a studenților români din Viena, care a ales un Comitet provizoriu ce urma să se ocupe de inițierea demersurilor. Ulterior, era prevăzută alegerea unui Comitet de organizare propriu-zis.

Cui a aparținut ideea serbării?

Pentru serbare, trebuia aniversat un eveniment din istoria poporului român care să aibă o asemenea rezonanță, încât să polarizeze în jurul său întreaga națiune. Și evenimentul a fost găsit: împlinirea, în anul 1870, a 400 de ani de la sfințirea Mănăstirii Putna (în sec. XXI, cercetări minuțioase au stabilit că sfințirea mănăstirii a avut loc în 1469). S-a stabilit ca serbarea să aibă loc în data de 15 august, de Adormirea Maicii Domnului, hramul mănăstirii.

Mănăstirea Putna, 1851

Camera mormintelor, Mănăstirea Putna, 1851

Nu se știe cu exactitate cine este cel care a propus ziua și locul Serbării. Teodor V. Ștefanelli spune că ideea a pornit de la Mihai Eminescu: „Eminescu mi-a spus singur că el a «clocit» această idee și când l-am întrebat de ce tace și nu o spune ca să o știe toți, nu numai cunoscuții săi cei mai de aproape, mi-a răspuns că nu ar fi recomandabil să știe guvernul austriac că românii din România, adică supuși străini, au propus aranjarea acestei serbări, dar el, Eminescu, a sugerat ideea în mai multe părți, așa că nu se mai știe de la cine anume vine". Este cert că Eminescu a fost cel care a insistat ca, odată cu Serbarea, să aibă loc și un Congres al Studenților Români din toate centrele universitare unde aceștia studiau.

În 1871, România era rezultatul Unirii din 1859, între Țara Românească (fără Dobrogea) și Moldova (fără Bucovina și Basarabia)

Întâiul Apel

În 25 decembrie 1869, de sărbătoarea Nașterii Domnului, Comitetul provizoriu a trimis un Apel și un Proiect de program al serbării către studenții români din Paris, Berlin, Viena, Torino, Pesta, București, Iași, Sibiu, Oradea, Cluj, Cernăuți, Blaj și Arad.

În partea de început era invocată necesitatea istorică a acestei Serbări, un element care se va regăsi într-un text fundamental al lui Eminescu: „Fiecare națiune, care are conștiință de existența și misiunea sa, pune preț, înainte de toate, pe memoria trecutului său. Popoarele, precum și indivizii, depind de trecutul lor, și propășirea adevărată este posibilă numai pe baza istoriei și a rezultatelor câștigate. În istorie se manifestă puterea, direcția și spiritul unui popor."

Apelul și proiectul de program au fost foarte bine primite atât de studenți, cât și de publicul larg.

În universitățile destinatare ale Apelului s-au înființat Comitete care urmau să gestioneze implicarea studenților de acolo în Serbarea de la Putna și să țină legătura cu Comitetul central de la Viena.

ÎNTÂIUL APEL

Deși desfăcuți unii de alții în privința politică, ne unește totuși aceeași limbă, aceleași obiceiuri și datine, aceeași religiune și credință politică și socială, de la Tisa pân'la Marea Neagră, de la Nistru și pân'la Balcani. Scopul nostru comun nu fură și nici că vor fi în stare a-l împiedica nici politica străină, nici cursul timpului. Este însă o necesitate imperioasă pentru conlucrarea la același scop, ca să ne coadunăm din toate unghiurile spre a ne cunoaște unii pre alții, a ne uni în cuget și simțiri, a ne coînțelege despre interesele noastre comune, pentru care suntem și existăm, pentru progres și cultura națională.

Pentru solemnitatea și ponderozitatea serbării în chestiune este necesar ca să se aranjeze și să fie reprezentată la dânsa tinerimea română de la toate universitățile și academiile unde studiază români, așadară de la universitățile din București, Iași, Paris, Viena, Turin, Berlin, Pesta, Pisa, și de la academiile din Sibiu, Oradea-Mare, Cluj, Cernăuți, Blaj, Arad.

Viena, în ziua Nașterii Mântuitorului, 1869.

Comitetul provizoriu:

Președinte: Petru Pitey, student în legi

Secretar: Gabriel Băleanu, candidat de profesor

În numele membrilor: Emil Cosabust, student în legi

Unitatea spirituală prin care să ne determinăm viitorul

În 4 martie 1870, într-o adresă către studenții din Blaj, semnată de Emanuel Logotethy, ca președinte, și de Mihai Eminescu, ca secretar, în care transpar stilul și gândirea lui Eminescu, este explicată ținta serbării.

Acest text programatic al lui Eminescu despre Serbare începe arătând că Serbarea este religioasă, dar va fi și patriotică, pentru că istoria românilor este istoria apărării credinței: „Dar acea serbare, deși va avea caracter religios, prin omogenitatea de naționalitate și limbă a acelora ce vor serba-o, și prin împrejurarea că se va ține lângă mormântul lui Ștefan cel Mare, nimeni nu va putea opri ca ea să aibă, afară de cel religios, și un caracter

național. Adepți ai Bisericii creștine, n-am încetat de a fi români, și de aceea vom ști ca să dezvoltăm această zi într-o serbare națională în memoria lui Ștefan cel Mare. De sine însuși, această serbare religioasă e și națională, căci locașul dumnezeiesc, mănăstirea Putnei, e fondată de erou, și acolo zac oasele sale sfinte, apoi pentru că o serbare a creștinului e prin excelență o serbare românească, căci trecutul nostru nu e decât înfricoșatul coif al creștinătății, al civilizațiunii".

Ștefan cel Mare este slujitor al lui Hristos și, astfel, slujitor al poporului: „Hristos a învins cu litera de aur a adevărului și a iubirii; Ștefan, cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, celălalt apărătorul evanghelului ei. Vom depune, deci, o urnă de argint pe mormântul lui Ștefan, pe mormântul creștinului pios, al românului mare".

Ca urmare, pe aceste temelii se poate adresa, prin serbare, o chemare către unitatea poporului, astfel încât, prin puterea unității, românii să își decidă viitorul: „Serbarea trebuie să devină și purtătoarea unei idei. Ideea unității morale a națiunii noastre e ceea ce ne-a-nsuflețit ca să luăm inițiativa unei serbări astfel încât pe viitor lucrările noastre toate să aibă una și aceeași țintă, astfel că unificarea direcțiunei noastre spirituale să urzească de acum unitatea destinelor noastre. Să facem ca o cugetare, una singură, să treacă prin toate faptele, să pătrundă toată viața noastră națională. Să fim conștienți de situațiunea noastră față cu lumea, de datoriile către ea și către noi înșine. În trecut ni s-a impus o istorie; în viitor, să ne-o facem noi."

Serbarea va fi o punte zidită între trecut și viitor: „Pentru asta trebuie să ne-ntrunim, să ne-nțelegem. Și nu poate fi o zi mai aptă pentru această întrunire decât o serbare întru memoria eroului celui mai mare și mai conștient de misiunea sa. Un pelerinaj de pietate către trecut, un congres al inteligențelor, din respect, către viitor, iată, în două cuvinte, scopul serbării noastre".

Portret al lui Ștefan cel Mare, sec. al XIX-lea

Al doilea Apel

În primăvara anului 1870, a fost ales Comitetul Central din Viena care, în colaborare cu Comitetele locale din celelalte universități, avea sarcina de a organiza Serbarea și Congresul.

Comitetul Central a adresat un al doilea Apel, în martie 1870, semnat de Nicolae Teclu, ca președinte, și Mihai Eminescu, în calitate de secretar.

Apelul reiterează faptul că este prima dată când se organizează o serbare a tuturor studenților români, la care sunt chemați românii de pretutindeni: „Pentru prima oară, junii români de la toate academiile și universitățile române și străine au decis a se întruni la o comună serbare românească pe pământul cel clasic al Bucovinei".

Apoi este prezentat din nou Ștefan cel Mare ca model și izvor de putere pentru români: „Acolo, între zidurile

Ioan Slavici

Mihai Eminescu

Ciprian Porumbescu

Alexandrina Haralamb

mănăstirii de la Putna, zac de trei secole și mai bine sacrele oseminte ale unui erou român, care cu brațul său puternic a fost cel mai mare apărător al românismului în Orient și al civilizațiunii creștine în secolul al XV-lea. El a înfrânt incursiunile barbare, nu numai spre gloria și fericirea națiunii române, ci și spre binele Europei întregi.

Ștefan cel Mare este acel brav și mormântul lui e locul sfânt la care voiesc să alerge fiii «mamei noastre văduvite», ca să depună în numele ei tributul de recunoștință și pietate ce de mult îi datorește; la mormântul lui Ștefan, fiii națiunei române își vor pleca genunchii și vor săruta fierbinte țărâna străbună – «de al său curaj, virtute-și vor aduce aminte și ei patriotismul de acolo îl vor învăța» – cum exclamă poetul filoromân [Andrei Mureșanu]".

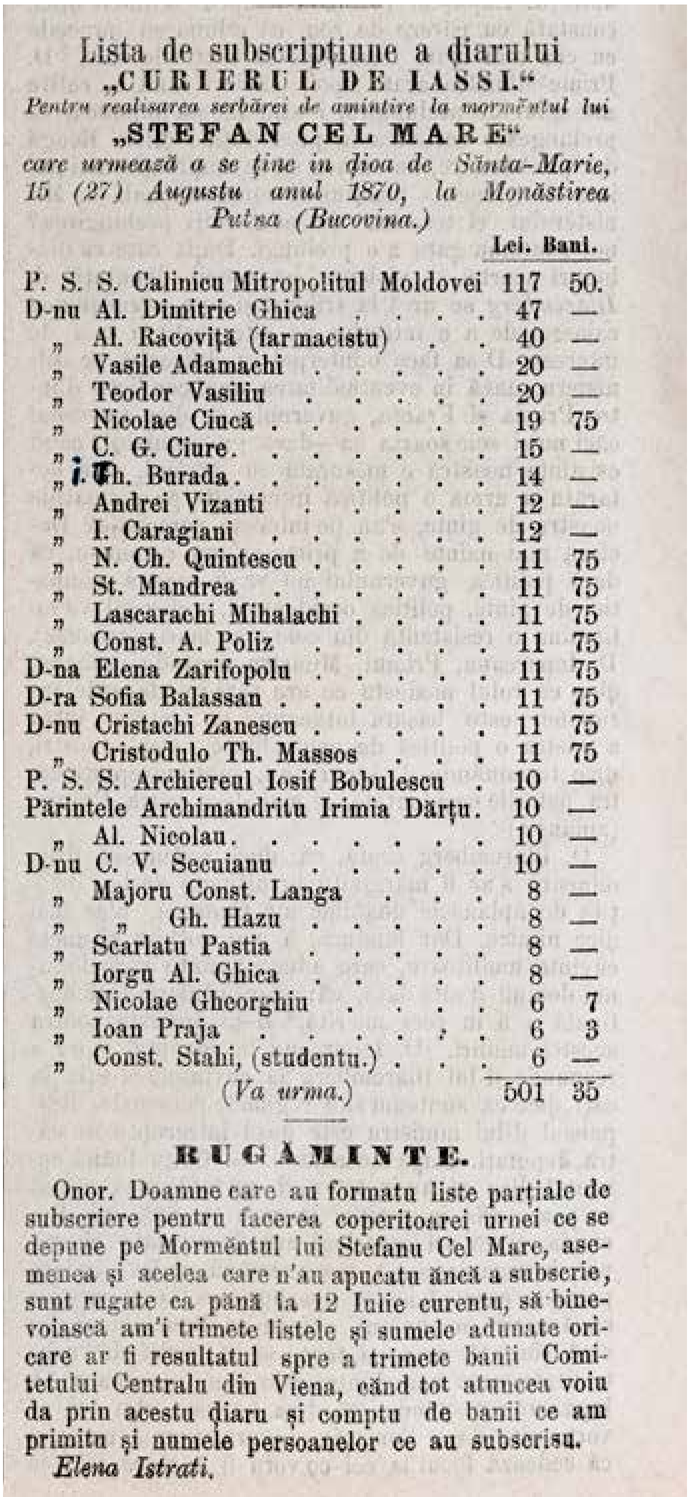
În final, Apelul se referă la consecințele pe plan internațional ale Serbării și se încheie cu solicitarea de sprijin financiar: „Lumea civilizată caută astăzi cu așteptare la poporul român. Să demonstrăm lumii că geniul poporului nostru viază, să-i arătăm că națiunea noastră își înțelege misiunea în momentul când știe să prețuiască și să glorifice faptele marilor săi bărbați!

Contribuirile făcute pentru scopul serbării, a cumpărării urnei consacrative și celelalte, se vor publica la timpul său. De cumva ar prisosi vre-o sumă oarecare, aceea se va întrebuința pentru scopuri naționale binefăcătoare, după cum se va decide la fața locului".

Sprijinul ziarelor

Un rol major în reușita Serbării l-au avut unele ziare românești din țară sau din străinătate, care au mediatizat și încurajat Serbarea și au inițiat liste de subscripții pentru a o finanța, publicând numele și sumele tuturor donatorilor. Între toate, a excelat „Curierul de Iași", care a trimis, în mod privat, liste de subscripții la toate prefecturile și primăriile orașelor din Moldova, și „Românul", din București.

Cu ajutorul ziarelor, prin promovarea constantă a apelurilor Comitetului de la Viena, a știrilor despre mersul pregătirilor și prin articole scrise cu multă râvnă de către diferiți redactori, publicul a fost ținut la curent și a sprijinit moral și financiar organizarea Serbării.

Lista de subscripțiune a diarului
„CURIERUL DE IASSI."
Pentru realisarea serbărei de amintire la mormĕntul lui
„STEFAN CEL MARE"
care urmează a se ține in dioa de Sănta-Marie, 15 (27) Augustu anul 1870, la Monăstirea Putna (Bucovina.)

	Lei.	Bani.
P. S. S. Calinicu Mitropolitul Moldovei	117	50.
D-nu Al. Dimitrie Ghica	47	—
„ Al. Racoviță (farmacistu)	40	—
„ Vasile Adamachi	20	—
„ Teodor Vasiliu	20	—
„ Nicolae Ciucă	19	75
„ C. G. Ciure	15	—
„ Th. Burada	14	—
„ Andrei Vizanti	12	—
„ I. Caragiani	12	—
„ N. Ch. Quintescu	11	75
„ St. Mandrea	11	75
„ Lascarachi Mihalachi	11	75
„ Const. A. Poliz	11	75
D-na Elena Zarifopolu	11	75
D-ra Sofia Balassan	11	75
D-nu Cristachi Zanescu	11	75
„ Cristodulo Th. Massos	11	75
P. S. S. Archiereul Iosif Bobulescu	10	—
Părintele Archimandritu Irimia Dărțu	10	—
„ Al. Nicolau	10	—
D-nu C. V. Secuianu	10	—
„ Majoru Const. Langa	8	—
„ „ Gh. Hazu	8	—
„ Scarlatu Pastia	8	—
„ Iorgu Al. Ghica	8	—
„ Nicolae Gheorghiu	6	7
„ Ioan Praja	6	3
„ Const. Stahi, (studentu.)	6	—
(Va urma.)	501	35

RUGĂMINTE.

Onor. Doamne care au formatu liste parțiale de subscriere pentru facerea coperitoarei urnei ce se depune pe Mormĕntul lui Stefanu Cel Mare, asemenea și acelea care n'au apucatu ăncă a subscrie, sunt rugate ca pănă la 12 Iulie curentu, să binevoiască am'i trimete listele și sumele adunate ori-care ar fi resultatul spre a trimete banii Comitetului Centralu din Viena, cănd tot atuncea voiu da prin acestu diaru și comptu de banii ce am primitu și numele persoanelor ce au subscrisu.

Elena Istrati.

Lista de subscripție din ziarul „Curierul de Iași", 9 iulie 1870

Apelul către doamnele române

De la darul inițial, o urnă de argint, organizatorii au dezvoltat ideea darurilor, prin care se acorda și mai multă cinste lui Ștefan cel Mare și se implicau activ mai multe persoane.

Mai întâi au fost solicitate broderii care să învelească urna și care vor fi puse pe mormântul Sfântului Ștefan – de aici termenul de epitafe cu care au fost numite. Una a fost realizată de către doamnele din Bucovina, cu fonduri strânse de Elena Istrati și doamnele din Iași, iar alta de Maria Rosetti și doamnele din București.

În Apelul către realizatoare este invocat exemplul femeilor romane care își ofereau bijuteriile pentru realizarea monumentelor eroilor:

„Considerând momentuozitatea serbării de la Putna, Comitetul central Vă roagă, ca pe o adevărată matroană română, să binevoiți a lua inițiativa și, conchemând un consiliu de doamne române, să propuneți lucrarea învelitoarei decorative ce se va depune pe urna votivă și să sprijiniți această propunere cu toate forțele morale și materiale de care dispuneți.

De origine scoțiano-franceză, Maria Rosetti a fost căsătorită cu Constantin A. Rosetti. Este înfățișată în *România revoluționară*, tablou de C.D. Rosenthal © Muzeul Național de Artă al României

Comitetul central nutrește via speranță că doamnele române din București nu vor întârzia un singur moment de a îmbrățișa cu căldură această propunere ce le oferă ocaziunea favorabilă de a-și manifesta amorul de patrie și conștiința sublimei misiuni ce o au ca femei adevărat române, de a proba în fața lumii întregi că femeia română de astăzi mai păstrează încă suvenirea străbunelor sale, a acelor matroane virtuoase ale Romei eterne, care, când era vorba de a se ridica un monument triumfal vreunui erou al poporului roman, își sacrificau chiar și giuvaierele, aruncându-le în cuptorul de topit al artistului ce era însărcinat cu crearea acelui monument”.

Amânarea serbării

În luna iulie, au fost trimiși la Viena banii strânși de către diferiții organizatori ai subscripțiilor publice. Cu ei s-a achitat urna, iar restul au fost depuși la banca Perlea & Murășianu.

Comitetul central a înființat un Comitet aranjator, format din cinci membri, care, la sfârșitul lunii iulie, a plecat la Cernăuți. Doi membri au mers, la începutul lui august, la Putna, pentru a pregăti, împreună cu starețul mănăstirii, desfășurarea Serbării. În 4 august, tocmai când să înceapă ridicarea construcțiilor de lemn necesare, Comitetul central de la Viena a decis amânarea cu un an a Serbării.

Unul dintre motive a fost falimentului băncii unde erau depuși banii, care a dus la pierderea fondurilor și ar fi putut să genereze o criză de încredere. Eminescu a avut un rol important în depășirea acestui moment.

Dar motivul principal a fost începerea războiului franco-prusac, în 19 iulie 1870. Războiul a fost de o mare importanță în epocă, sfârșitul lui, în 28 ianuarie 1871, însemnând unificarea Germaniei și formarea Imperiului German și sfârșitul domniei lui Napoleon al III-lea și al celui de-Al Doilea Imperiu Francez și instaurarea celei de-A Treia Republici Franceze. După începerea războiului, atenția Europei era concentrată acolo și Serbarea nu s-ar mai fi putut desfășura în plenitudinea firească.

Membrii Comitetului aranjator de la Putna nu au fost de acord cu amânarea, însă a trebuit să se supună deciziei Comitetului central de la Viena.

Epitaful dăruit de Doamnele din România, organizate de Maria Rosetti. Pe epitaf apar stemele Moldovei, Munteniei, Olteniei și Transilvaniei.

Epitaful dăruit de Doamnele române din Bucovina, organizate de către Elena Istrati din Iași.

Reluarea pregătirilor

Odată cu venirea toamnei și începutul noului an universitar, studenții s-au întors la Viena. Mai întâi a avut loc o analiză a problemei amânării Serbării, din care a rezultat că a fost bine că s-a amânat. În 15 septembrie, este publicată motivarea amânării: „Prin războiul de față, la care participă cu spiritul toată lumea civilizată, s-a creat un curent al zilei care înăbușă orice mișcare de un caracter mai pacific. Dacă serbarea se ținea în anul acesta, nu-i rămânea decât alegerea între două consecințe egal de rele. Sau că curentul zilei îi imprima, fără voie, o nuanță politică pe care n-o are și nici intenționează de-a o avea, și astfel am fi dat naștere la zgomote și păreri cu totul neidentice cu scopul și ființa ei, ba poate că, în cazul cel mai rău, realizarea ei ar fi fost oprită prin măsuri guvernamentale. Sau, dacă lumea ar fi priceput-o bine, fiind însă în contradicție cu curentul zilei, nimeni nu s-ar fi interesat de ea și ar fi trecut nebăgată în samă și fără de-a lăsa vreo urmă morală". Apoi, în 7 octombrie 1870, a fost confirmată public data Serbării: 15 august 1871.

În ianuarie 1871, darurile care se aflau la Viena sunt trimise la Putna.

Amânarea a fost prilejul pentru realizarea unor noi daruri. Astfel, în 14 iunie 1871, se face un apel către tinerele române de a realiza steaguri tricolore pe care să fie marcată dorința de educație și de unitate prin cultură a românilor.

Apropiindu-se momentul serbării și observând că se anunță mulți participanți, în 15 iunie Comitetul face un apel la o nouă strângere de fonduri, accentuând caracterul național al Serbării: „Serbarea de la Putna n-are să fie serbarea unui comitet, nu a unei junimi! Serbarea de la Putna trebuie să fie un act produs de o națiune întreagă! Serbarea de la Putna are să fie întrunirea națiunii române în suvenirile trecutului, în însuflețirea prezentului și în speranțele viitorului! În trecutul neguros al națiunii române sunt multe puncte strălucitoare. Unul dintre acestea, cel mai strălucitor, este acela în care apare umbra măreață a lui Ștefan cel Mare. Pe lângă această suvenire să ne adunăm la mormântul acestui bărbat, să ne dăm mâna, aici să o zicem în fața lumii cum că am avut un trecut și voim a avea un viitor! Iată ideea! Iată scopul serbării! Nu junimea română academică a produs ideea serbării întru memoria lui Ștefan cel Mare. Ea purcede din conștiința națională română. Națiunea română voiește cultura și cultura ei trebuie să fie una. Omogenă la Prut și la Someș, omogenă în sânul Carpaților cărunți și pe malurile umede ale Dunării bătrâne! Și viitorul, cultura viitorului, unitatea spirituală a viitorului zace în noi, în generațiile prezentului!".

În 20 iunie este anunțată desfășurarea unui concurs de discursuri studențești, câștigătorul urmând să rostească discursul în cadrul Serbării, la Putna.

APELUL CĂTRE TINERELE ROMÂNE

Surorilor! A venit momentul ca junimea română să manifeste conștiința unității sale naționale. A venit momentul ca junimea română să o zică în fața lumii că e îndestul de matură spre a-și cunoaște chemarea socială în Orientul Europei!

A trecut timpurile fierului! A trecut era puterii brute! Pe stindardul junimii române este numai un cuvânt: cultura. Cu ocazia serbării întru memoria lui Ștefan cel Mare, junimea română academică și întreaga junime română voiește a da o expresie unitară rezoluțiunii sale de a se cultiva. De a se cultiva omogen. Azi e momentul ca să arătăm cum că suntem ce suntem. Și voi, fiți cu noi! Cornelia a crescut pe Grachi; Ioana a eliberat Franța; Medicele a fost mumele artei; Charlota a murit pentru binele comun. Voi fiți azi surorile nostre!

Vă rugăm, în special ca să binevoiți a face pentru fiecare țară română (Muntenia, Moldova, Bucovina, Transilvania, Crișana, Timișiana, Maramureșul și Basarabia) câte o flamură cu inscripția: Cultura e puterea popoarelor! Junele române din (țara …).

Medalie comemorativă realizată de studenții din asociația „România Jună"

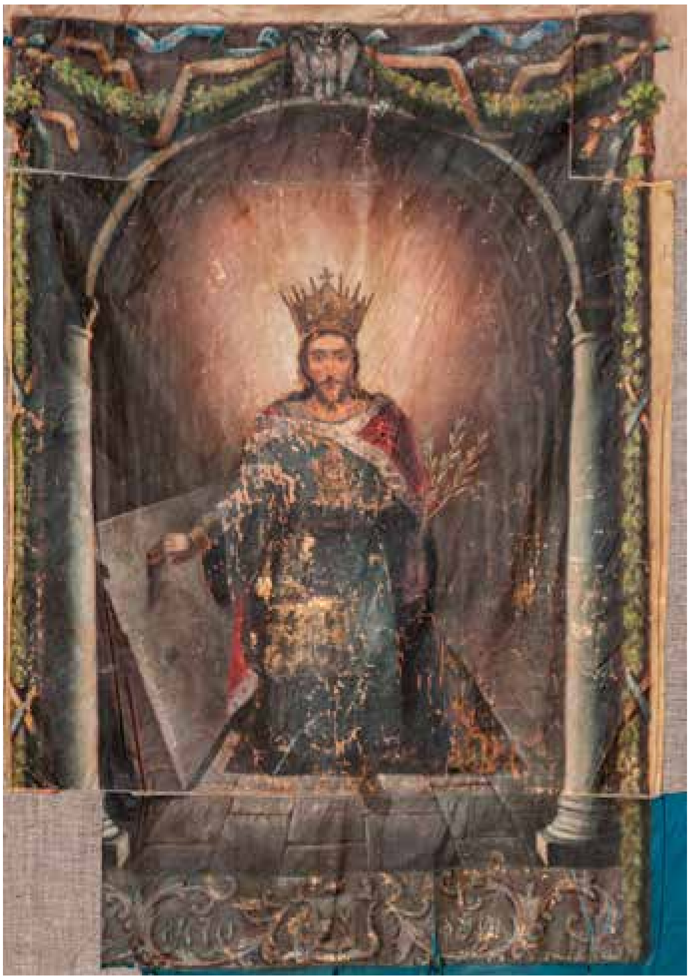
Pregătiri la Cernăuți și Putna

Cu două săptămâni înainte de Serbare a fost ales un nou președinte al Comitetului, Ioan Slavici. Membrii Comitetului au mers în Bucovina; s-au oprit la Cernăuți, unde au găsit un mare sprijin în părintele Silvestru Morariu-Andrievici, viitor mitropolit al Bucovinei.

Aici a avut loc un schimb public de mesaje între Comitet și Dimitrie Brătianu, viitor prim-ministru al României, în care Dimitrie Brătianu felicită organizatorii și numește Serbarea ca cel mai însemnat eveniment al timpurilor moderne pentru români. Eminescu îi răspunde cu un text programatic, arătând că Serbarea și unitatea poporului sunt realității vii în sufletul poporului, nu concepte artificiale create de studenții organizatori: „Dacă o generație poate avea un merit, e acela de a fi un credincios agent al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care îl ocupă în înlănțuirea timpilor. Și istoria lumii cugetă, deși încet, însă sigur și just: istoria omenirii e desfășurarea cugetării lui Dumnezeu.

Dacă serbarea întru memoria lui Ștefan va avea însemnătate, aceea va fi o dovadă mai mult că ea a fost cuprinsă în sufletul poporului românesc și s-a realizat pentru că a trebuit să se realizeze.

De aceea, meritul nostru va consta numai în formularea ideilor și trebuințelor existente ale poporului, nu în crearea altora. Ne vom lăsa îndreptați de cugetarea și trebuințele poporului nostru, nu de ale noastre proprii, receptate poate de la străini. Ne vom lăsa conduși de curentul ideilor națiunii și nu vom pretinde rolul de a conduce noi prin ideile noastre individuale”.

Ștefan cel Mare ieșind din mormânt, pictură aflată în centrul Flamurei tricolore a Școlii „Belle Arte” din Iași. Inscripția „Amor de patrie și lege” unește anul 1470, considerat în epocă ca fiind anul sfințirii mănăstirii, cu anul 1859, cel al Unirii dintre Țara Românească și Moldova

Ajunși la Putna, au beneficiat de purtarea de grijă excepțională a stărețului mănăstirii, Arcadie Ciupercovici, descris astfel: „inimă cu excelente simțăminte românești, se poate numi, cu drept cuvânt, patronul serbării. Fără puternicul sprijin și luminatu-i concurs, nu știu ce am fi putut realiza în privința serbării”.

În pregătiri s-au implicat și delegații altor Comitete locale, veniți la Putna, studenții teologi de la Cernăuți și elevii gimnaziilor din Rădăuți și din Suceava.

Pe aleea care conducea spre incinta mănăstirii s-a construit un Arc de triumf, pe frontispiciul căruia era scris: „Memoriei lui Ștefan cel Mare, mântuitorul neamului!”, iar pe laterale versuri despre victoriile voievodului.

În dreapta aleii a fost amenajat un portic de lemn pentru 1.500 de persoane. În el erau mese și lavițe de brad. La intrare și pe stâlpii din mijloc se găseau stemele României și ale țărilor române și flamuri. În fața porticului au fost ridicate numeroase drapele tricolore. Toate decorațiile au fost concepute de către Epaminonda Bucevschi, cel mai important pictor bucovinean al secolului al XIX-lea. Au fost folosite 200 de steaguri, 500 de lampioane de hârtie, 5.000 de candele și 100 de șitubeie de rășină pentru iluminare. Au fost aduse treascuri – un fel de tunuri mici, pentru producerea de zgomot.

Azi e 15 august

La Serbare, oaspeții au venit în 14 august 1871. La intrarea în comuna Putna, erau întâmpinați de doi membri ai Comitetului de organizare, care purtau tricolorul, și li se oferea programul Serbării.

La ora 10 seara, 21 de salve ale treascurilor și sunetul tuturor clopotelor anunțau începutul privegherii la Adormirea Maicii Domnului. Impresionanta slujbă s-a terminat după miezul nopții. Slujba, iluminația din mănăstire și focurile aprinse pe dealurile din jur i-au transportat pe participanți în vremurile mărețe de altădată.

A doua zi, la 8 dimineața, trei salve au anunțat adunarea oaspeților la portic. Au fost întâmpinați de membrii Comitetului, în ținute de gală și purtând eșarfe tricolore, alături de studenți din toate centrele universitare, care purtau cocarde tricolore. Pe tribuna din fața porticului, Ioan Slavici a ținut discursul de deschidere, încheind plin de emoție: „Am fost și suntem! Românul nu piere! Vă salut, fraților! Vă salut, surorilor! Vă salut, românilor, din câte-și patru unghiurile. Vă salut, la mormântul lui Ștefan cel Mare! Umbra eroului să privegheze peste noi și să ne conducă la adevărul speranțelor noastre!”.

Participanții s-au îndreptat spre biserică în ordinea stabilită anterior: reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, Comitetul, delegațiile și publicul.

În biserică, mormântul lui Ștefan cel Mare era împodobit cu un covor de flori și făclii și privegheat de o gardă de onoare compusă din patru studenți.

Nouă salve au anunțat începutul Sfintei Liturghii. Starețul Arcadie Ciupercovici a ținut o predică ce a mișcat și simțirile duhovnicești, și pe cele patriotice ale auditorilor. Arătând că Ștefan cel Mare a fost împodobit cu multe virtuți și cu adânca virtute a smereniei – „el cunoștea prea bine că biruințele nu sunt ale oamenilor, ci ale lui Dumnezeu” –, l-a numit pe voievod „un creștin adevărat, apărătorul legii dumnezeiești și cel mai mare făcător de bine al țării noastre”.

Spre sfârșitul Sfintei Liturghii, starețul Arcadie Ciupercovici și toți oaspeții au mers în procesiune la portic, unde au fost sfințite darurile aduse: urna de argint; cele două epitafuri; flamurile realizate de doamna Alexandrina Haralamb din Craiova, fiica generalului Gheorghe Magheru, doamnele din Iași, Școala de Belle Arte din Iași, orașul Vaslui, tinerele din Crișana și domnul Popovici din Viena. A.D. Xenopol a rostit Cuvântarea festivă, cu care câștigase concursul de discursuri studențești. Corul studenților teologi a cântat „Imnul religios”, scris special de Vasile Alecsandri, care se încheie cu motto-ul Serbării, „Uniți suntem în cugete, uniți în Dumnezeu”. Apoi, participanții s-au întors în biserică, a fost încheiată slujba și au răsunat din nou toate clopotele mănăstirii.

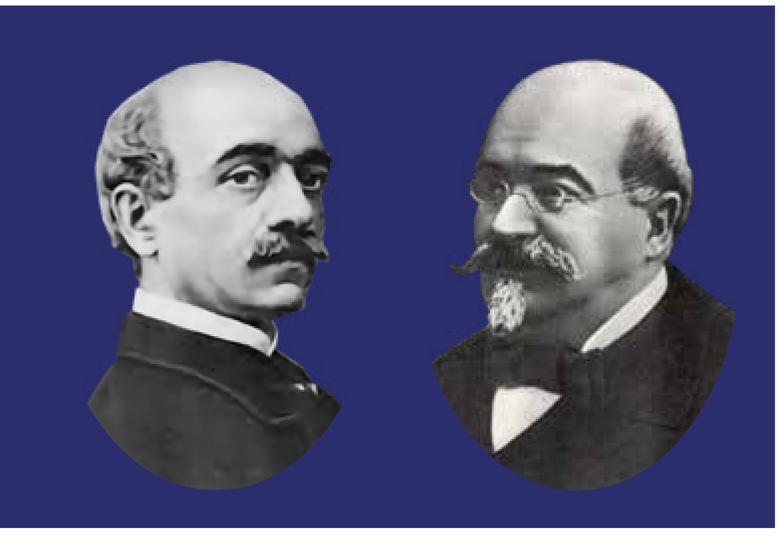
În după-amiaza zilei a avut loc masa festivă. Comitetul l-a propus pe Mihail Kogălniceanu să fie președinte de onoare al acestui moment festiv, fiind cel mai înalt demnitar venit din România, dar prefectul de Rădăuți, Oreste Renney, a dispus să fie Ioan Slavici, acesta fiind cetățean austriac. La masă, personalitățile prezente au ținut toasturi pline de patriotism, vorbitorii implicați în organizare făcând necesarele mulțumiri față de aprobarea dată de Împăratul Francisc Iosif I pentru organizarea Serbării, ceilalți făcând în diferite măsuri aluzii la suferințele românilor sub stăpânire austriacă. Prefectul nu a dat cuvântul unor vorbitori despre care a considerat că vor depăși măsura unei întruniri aprobate de stat. Deși nu au primit aprobare să slujească, unul dintre reprezentanții Mitropoliei Moldovei, episcopul Filaret Scriban, a primit încuviințarea să rostească acum un discurs.

TELEGRAFULŬ
APPARE IN TOTE SERILE
Unŭ Numeru 10 Bani
SERBARE LA PUTNA
STEFAN-CELU-MARE

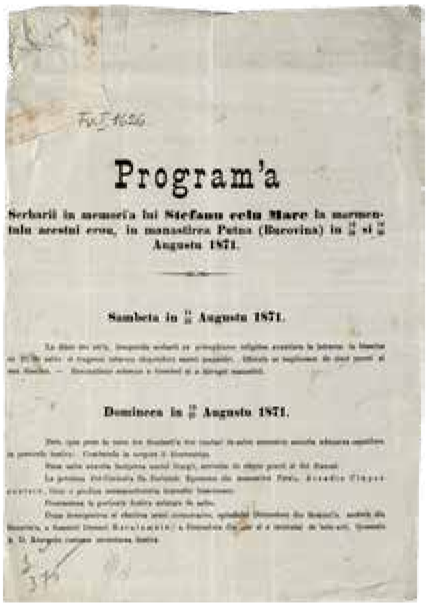
Ziarul „Telegraful” a fost tipărit cu cerneală roșie în 15 august 1871, pentru a marca Serbarea care avea loc la Putna

După-amiază a avut loc o mare petrecere populară, la care a cântat orchestra de 30 de instrumentiști a celebrului lăutar al vremii, Grigore Vindireu. De la el a luat Ciprian Porumbescu vioara și a cântat și el, spunându-i apoi tatălui său, preotul Iraclie Porumbescu, emoționat: „Tată, am cântat Daciei întregi”.

Pe 16 august, la ora 8 dimineața, participanții s-au strâns din nou în porticul festiv și au mers împreună la Sfânta Liturghie. La sfârșitul slujbei, preoții și invitații au revenit aici, iar starețul Arcadie Ciupercovici a citit „Cuvântul de îngropare la moartea lui Ștefan cel Mare”, scris în sec. al XVIII-lea de către ierodiaconul Gherasim Putneanul. Pe durata Serbării, darurile au stat în portic, supravegheate de o gardă de onoare compusă din patru studenți, câte unul din Moldova, Bucovina, Transilvania

Vasile Alecsandri	Mihail Kogălniceanu

Program'a

Serbarii in memori'a lui Stefanu celu Mare la mormentulu acestui erou, in monastirea Putna (Bucovina) in [illegible] si [illegible] Augustu 1871.

Sambeta in [illegible] Augustu 1871.

[illegible]

Dominec'a in [illegible] Augustu 1871.

[illegible]

Foaie volantă cu programul Serbării, distribuită participanților © Biblioteca Națională a României

și Țara Românească. Acum, starețul, clericii și călugării de față și membrii Comitetului, aranjați într-o procesiune solemnă, urmați de invitați, au dus darurile în biserică și le-au depus la mormântul lui Ștefan cel Mare.

A urmat slujba parastasului pentru Ștefan cel Mare. La sfârșit, corul a intonat „Imn lui Ștefan cel Mare”, tot de Vasile Alecsandri, ambele imnuri pe muzică de Alexandru Flechtenmacher. Au fost trase 40 de salve ca amintire a bisericilor și mănăstirilor zidite de Ștefan cel Mare.

Urna a fost așezată pe piedestalul de marmură adus pentru ea de studenți, cele două epitafe au fost așezate deasupra mormântului Sfântului Ștefan, iar steagurile și flamurile au fost legate de coloanele baldachinului de marmură. Corul teologilor a cântat din nou „Imn lui Ștefan cel Mare”, iar un colonel vestit în epocă, Boteanu, a pus pe mormânt, în numele Armatei române, centurionul său de aur, moment care a impresionat puternic pe cei de față. La masă, Slavici a ținut discursul de închidere a serbării.

În seara zilei de 16 august, a început Congresul studenților, care a continuat în dimineața zilei de 17 august. Chiar dacă nu s-a împlinit dorința de a întruni reprezentanți din toate centrele universitare, el a fost începutul viitoarelor congrese studențești. Cele mai importante decizii au fost înființarea de asociații în toate universitățile europene unde studiau români și tipărirea unei publicații comune, în Viena, numită „Naționalismul”. Un punct important susținut de Mihai Eminescu a fost conceptul „naționalitatea în limitele adevărului”, prin care promovarea identității și a binelui românilor trebuia să se facă doar prin adevăr.

Organizatorii au mai stat câteva zile la mănăstire, Eminescu a plecat în Moldova pentru a urgenta trimiterea banilor subscriși care încă nu ajunseseră, iar casierul Pamfil Dan a rămas la Putna până la sfârșitul lunii septembrie pentru a rezolva toate problemele financiare.

În următorii ani, la cererea Comitetului central se va realiza un baldachin de lemn, care a adăpostit mormântul Sfântului Ștefan cel Mare și darurile aduse până în anul 1934, când a fost desfăcut.

Prima așezare pe mormântul lui Ștefan cel Mare a darurilor aduse la Serbare – litografie de Petru Verussi, prezent la Putna în 15 august 1871, păstrată la Biblioteca Academiei Române

Dispunerea darurilor pe mormântului lui Ștefan cel Mare după procurarea baldachinului de lemn. Fotografie din 1913

Semnificații

Pentru a înțelege semnificațiile Serbării din 1871, sunt de folos reflecțiile lui Mihai Eminescu și ale starețului Arcadie Ciupercovici.

Teodor Ștefanelli este cel care a redat în scris opinia lui Eminescu după încheierea Serbării: „Cel mai important lucru pentru Eminescu era însă rezultatul moral al serbării. Se va ridica – așa argumenta el – se va ridica simțul național, aproape adormit până acum, și va lua alt avânt, iar studenții ce au sosit din toate părțile și au făcut cunoștință și legături de prietenie între dânșii vor lua cu sine impresii neșterse și vor fi pe vremuri propagatorii cei mai zeloși ai ideii că, lucrând uniți și conduși de același ideal, vor contribui la deșteptarea și mărirea neamului lor în provinciile de unde se trag.

A luat și atâta amar de inteligență parte la serbare, tot bărbați marcanți, din toate țările locuite de români. Și ei s-au cunoscut mai de aproape. Și între dânșii a urmat un schimb de vederi. Și ei s-au apropiat, în simțirile lor, unii de alții, și nu se poate ca acest fapt să nu influențeze activitatea lor publică și să nu aibă urmări binefăcătoare pentru neamul întreg. Studenți, popor și inteligență

A.D. XENOPOL

Știința și puterea morală sunt stâlpii fericirii popoarelor. Puterea morală este atât de mândră în multe părți ale istoriei noastre, strălucește în sufletele atât de mărețe ca acelea ale unui Ștefan, Mihai sau Horia…

În împreunarea amintirii trecutului cu năzuințele și speranțele în viitor, figura lui Ștefan cel Mare încetează de a fi eroul unei părți a țărilor locuite de români și devine un centru pentru toți de același neam.

Apărând Moldova de asupririle dușmanilor, el apără o parte din poporul nostru. El împlini aici aceea ce alți bărbați mari împliniră aiurea. Marginile politice îi opriră de a înrâuri de-a dreptul asupra întregului popor. Dar fiecare din ei, lucrând pentru o parte din același întreg, lucra pentru întregul însuși.

Să nu oprim, când căutăm la bărbații cei însemnați ai trecutului nostru, privirile noastre pe sfera în care ei au trebuit să-și mărginească lucrarea lor. Să nu vedem în ei cauze de mândrie sau de gelozie pentru o parte sau alta din poporul nostru, ci să-i privim, pe toți, ca pe un bine obștesc al neamului întreg, căci și ei, cu toții, tot de un gând au fost pătrunși: apărarea și înălțarea poporului român, în sfera în care ei trăiau. Astăzi marginile despărțitoare au început a cădea și astăzi, în speranța viitorului, toți românii sunt datori să depună semnul de amintire și de recunoștință pe mormântul fiecăruia din eroii lor. Ei trec chiar peste cercul poporului lor și devin binele întregii omeniri.

Egumenul Arcadie Ciupercovici

au văzut, au simțit și au înțeles cu toții că hotarele nu pot împiedeca manifestările entuziaste ale unui popor pentru o idee pe care a urmărit-o și Serbarea de la Putna. Deși despărțiți prin hotare politice, toți știu că sunt unul și același neam, și această convingere va mări puterea de rezistență și îi va oțeli în lupta pentru neam, lege și țară".

În amintirea Serbării, starețul Ciupercovici a ridicat în incinta mănăstirii o cruce cu trei însemnări.

Prima este: „Cruce monumentală, zidită cu cheltuiala preacuviosului arhimandrit și egumen al Sfintei Monastiri Putna, Arcadie Ciupercovici, cu ocaziunea serbării jubileului de 400 de ani, aranjat de Junimea Română în memoria eroului Ștefan cel Mare, la 15 august 1871". Menționând că Serbarea a fost organizată de studenți, el asumă că a fost o lucrare după voia lui Dumnezeu.

Al doilea text este o poezie despre odihna Sfântului Ștefan în Împărăția lui Dumnezeu, încheiată cu un îndemn al îngerilor și al sfinților care îl veghează:

„Precum în cuget și sfințire,
Uniți-vă și-n dumnezeire".

Crucea ridicată în incinta mănăstirii de către starețul Arcadie Cipuercovici după Serbarea din 1871

Scrisoare din ianuarie 1871, care a însoțit o parte din darurile trimise de studenți la Putna

Este o întărire a motto-ului Serbării, „Uniți în cugete, uniți în Dumnezeu", întrucât cine adună cu Dumnezeu, adună cu adevărat, iar cine nu adună cu Dumnezeu, până la urmă va risipi.

Al treilea text este: „Împărăția cerurilor este asemenea grăuntelui de muștar pe care, luându-l, omul l-a semănat în țarina sa (Evanghelia de la Matei, 13, 31)". Prin acest citat al Mântuitorului Iisus Hristos se arată că ceea ce au făcut studenții este ca un grăunte de muștar care va rodi; duhul unității culturale, adumbrit de lucrarea lui Dumnezeu, va ajuta poporul român să crească unitatea și identitatea românească, dar nu oricum, ci pentru Împărăția lui Dumnezeu.

Model pentru viitor

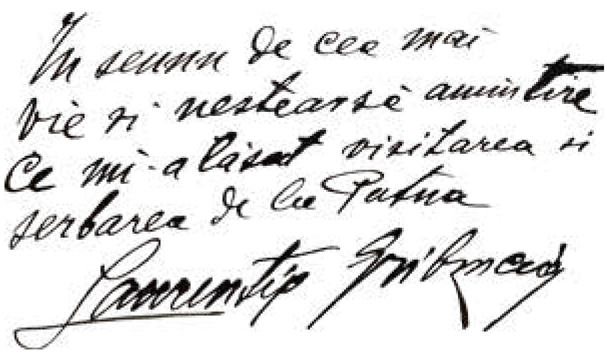
În 15 august 1871, sub inspirația Serbării de la Putna, au avut loc manifestări aniversare și la București, Iași, Bârlad, Vaslui, Craiova, Blaj.

Mai mult decât atât, în anii următori, ea a fost receptată pe plan național ca Prima Serbare a Românilor de Pretutindeni, – un act pregătitor și prevestitor al Marii Uniri din 1918 – și a devenit un model pentru alte serbări. Astfel, participanții din 1871 au transmis generațiilor viitoare chemarea spre unitatea în Dumnezeu, așa cum și ei au primit-o, cu inimi deschide, de la Sfântul Ștefan cel Mare și de la alți strămoși care și-au sfințit viața.

Serbarea de la Putna 1904

400 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Ștefan cel Mare

În 1904 au avut loc cele mai mărețe manifestări din epoca modernă dedicate Sfântului Ștefan cel Mare, ale căror vârfuri au fost la Putna și la București.

În 2 iulie 1904 s-au împlinit 400 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Ștefan cel Mare. Românii din provinciile din afara țării resimțeau din ce în ce mai intens nevoia de afirmare a identității românești și, în forme culturale mai ales, de unitate cu țara mamă. În același timp, Regatul României își căuta modalități de a se afirma ca stat în spațiul european, resursele cele mai importante fiind identitatea istorică și educația. Ca și în 1871, aniversarea din 1904 era un prilej real de manifestare a identității și a aspirațiilor: Ștefan cel Mare era o personalitate de necontestat, fiind capabil să unească în jurul lui pe românii de pretutindeni. Totodată, oferea un model de statut internațional și personifica idealul de dezvoltare și progres, epoca sa fiind epoca de aur a românilor.

Nici în 1904, Putna, locul unde Sfântul Ștefan își alesese mormântul, și Bucovina, locul cu cea mai mare densitate a populației și a ctitoriilor sale, nu erau în Regatul României, ci în Imperiul Austro-Ungar. De aceea, aici, cei 400 de ani aveau o semnificație în plus, iar serbarea o miză și mai mare.

Studenții români de la Budapesta au luat primii inițiativa serbării și i-au contactat pe studenții români din Cernăuți. Aceștia alcătuiesc un Comitet central executiv, având ca președinte pe George Tofan, și, la 1 martie 1904, adresează un apel studenților români din toate centrele universitare europene: „Patru secole au trecut de când zidurile Mănăstirii Putna au primit trupul celui mai mare erou al românilor, al cărui geniu a făcut mica Moldovă, în decurs de o jumătate de secol, o fortăreață neînvinsă, de care se sfărâmau oștirile țărilor vecine. Din Suceava a cârmuit Ștefan cel Mare numai Moldova, din Putna geniul său conduce întreaga românime”.

George Tofan, „sufletul” serbării, anunță că va avea loc o serbare la Putna pentru că „de la mormântul lui Ștefan peregrinul nu soarbe doar mângâiere sufletească, el ia cu sine, ca un dar neprețuit, entuziasm, speranță și încredere în mărirea neamului său. Spiritul său este viu, el veghează pururi asupra noastră. Ștefan Vodă este, și va rămâne în veci, întruparea strălucitului ideal al Românismului... Douăsprezece milioane de români sărută, în gând și în faptă, lespedea sub care odihnește un Erou. Ștefan doarme, iar un neam visează”.

Ca urmare, serbarea urma a fi „o sărbătoare generală și comună a tuturor românilor. Frontierele ce astăzi ne separă, ca niște ziduri puternice, stat de stat, vor dispărea înaintea acestei grandioase și mărețe serbări”.

Apelul studenților a determinat elita politică românească din Bucovina să își asume organizarea Serbării

Starețul Teofil Patraș

Eudoziu Hurmuzachi

Pr. Ștefan Saghin

Iancu Flondor

de la Putna. În 9 mai, Mitropolitul Bucovinei, Vladimir de Repta, a găzduit în Palatul Mitropolitan o ședință în care a fost desemnat un Comitet de organizare a serbării. Președinte a fost ales Eudoxiu Hurmuzachi, fiul lui Gheorghe Hurmuzachi și al Eufrosinei Flondor, importanța și românismul familiei sale fiind o garanție pentru respectabilitatea și succesul aniversării. Și statutul celorlalți membri ai conducerii asigura statutul serbării: vicepreședinți au fost aleși Eusebiu Popovici și Iancu Flondor, iar secretar a fost preotul Ștefan Saghin.

Ca și în 1871, au fost publicate liste de subscripții pentru finanțarea amenajărilor la mănăstire.

La începutul lunii iunie a fost definitivat programul, care a fost publicat în presă.

Apoi, au început lucrările de înfrumusețare la Putna. La gară a fost ridicat un Arc de triumf, iar un al doilea Arc de triumf a fost ridicat la intrarea în mănăstire; pe drumul spre mănăstire au fost montați stâlpi de lemn împodobiți cu steaguri tricolore și cetină.

În 3 iulie 1904, la Putna erau prezenți 20.000 de români. Între ei se numărau delegații asociațiilor studențești din București, Iași, Paris, Viena, München, reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române, ai Academiei Române, ai Universităților din București și Iași. Au lipsit reprezentanții studenților români din Ungaria (Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș) și Rusia (Basarabia), venirea la Putna fiindu-le interzisă de conducerile acestor state. Ziarele importante din România, Bucovina și Ungaria și-au trimis corespondenți.

Serbarea s-a desfășurat în prezența guvernatorului Bucovinei, prințul Konrad de Hohenlohe, conducerea austriacă fiind interesată să arate prin această serbare bunul tratament și înflorirea românilor în Bucovina.

La venire, participanți erau întâmpinați cu pâine și sare și li se cânta „Imul Unirii," de Ciprian Porumbescu.

Nicolae Iorga

George Tofan

Mitropolitul Vladimir de Repta

Un participant a consemnat cum se înfățișa zona mănăstirii: „Nu mai era mulțime. E o mare imensă de lume, nu în toată întinderea ogrăzii bisericești, dar pe toată valea Putnei. S-ar părea că nu toată Bucovina e în picioare, dar că tot ce e român în Bucovina e aici".

Sfânta Liturghie a fost slujită de către Mitropolitul Vladimir de Repta. Apoi s-a făcut parastasul pentru Ștefan cel Mare, moment descris astfel de Nicolae Iorga: „Acum se face slujba cea mare; principele de Hohenlohe, guvernatorul Bucovinei, e în strana dreaptă; consulul României la Cernăuți, Constantin Kogălniceanu, fiul acelui strălucitor om de stat și scriitor, Mihail Kogălniceanu, care a împodobit prin venirea sa serbarea cealaltă, din 1871, stă în fața sa. El poartă o uniformă ce nu se obișnuiește în Bucovina, uniforma sumbră a călărașilor Regelui Carol, pe care-l înfățișează. Privirile se opresc la mormânt asupra frumoasei cunune ce poartă aceste cuvinte cumpătate: Lui Ștefan cel Mare, Domn al Moldovei, Carol, Rege al României; 1504–1904.

Panahida se desfășură măreață. În fruntea clerului, un bătrân cu fața tânără și cu părul și barba ca zăpada, Mitropolitul Vladimir de Repta al Bucovinei, rostește senin frumoasele cuvinte românește ale slujbei.

DIMITRIE ONCIUL

Istoria se închină eroului care, însuflețit de geniul nemuririi, din scânteia sa divină a dat nouă viață și lumină unui timp întreg și unui întreg popor. Istoria se închină eroului acum patru secole trecut la nemurire, a cărui amintire o sărbătorim astăzi, eroului slăvit al vechii Moldove, al neamului român, al Creștinătății: Ștefan cel Mare.

Țara toată, și-mpreună cu dânsa, întreaga românime sărbătorește amintirea lui, prăznuind al patrulea centenar al vieții lui celei dincolo de mormânt. De la un capăt la altul al țării lui, pe care el cu mândrie o numea „poarta Creștinătății", din înălțimile celor 44 de mănăstiri și biserici ce a ridicat spre lauda lui Dumnezeu pentru biruințele sale, răsună tânguitor cântarea de slavă a clopotelor, unită cu cântarea întregii Biserici ortodoxe române, chemând sufletele românești la credință și virtute, care putere de viață dă și fapte mari îndeplinește.

Venit-am la acest mormânt ca la un izvor de viață și de virtute, izvor de însuflețire și de îndemn spre fapte patriotice și creștinești. Venit-am pentru ca, preamărindu-l pe el, sufletele noastre să le înălțăm și să le întărim, neamul să ni-l cinstim și țara ce în sânul ei păstrează acest preascump odor. Revarsă lumina ta asupra noastră și asupra neamului tău întreg și spre faptele iubirii de țară, ale iubirii de neam, ale iubirii de credință, virtuți prin care tu strălucești, îndreptă și unește cugetele noastre!

Lauri comemorativi dăruiți de Regele Carol I în 1904

Laurii dăruiți de româncele bucovinene. Inscripție: *Memoriei eroului Ștefan cel Mare, 1504–1904. Româncele bucovinene*

Coroană comemorativă dăruită în 1904 de Liga pentru Unitatea Culturală

Laurii dăruiți de Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor.
Inscripții: *12 aprilie 1457 – 2 iulie 1504; Baia, 1467; Lipinți, 1470; Racova, 1475; Războieni, 1476; Cătlăbuga, 1485; Șcheia, 1486; Cozmin, 1497; 2 iulie 1904*

Laurii dăruiți de Societatea istorică română. Inscripții: *Ștefan cel Mare și Sfânt, domnul Moldovei, 1504–1904; bis(erica) Hârlău; bis(erica) Bădăuți; m-r(ea) Războieni; m-r(ea) Dobrovăț; m-r(ea) Sf. Ilie; bis(erica) Huși; bis(erica) Borzești; bis(erica) Vaslui; bis(erica) Reuseni; bis(erica) Zografos; bis(erica) Iași; bis(erica) Volovăț; bis(erica) Baia; bis(erica) Dorohoi; bis(erica) Popăuți; m-r(ea) Putna; m-r(ea) Voroneț; m-r(ea) Pătrăuți; m-r(ea) Tazlău; Bătălia de la Baia; bătălia Lipinți; luarea Cetății București; bătălia Podul Înalt; bătălia Războieni; bătălia Codru Cozminului; prădarea Pocuției și Ardealului; tractatul cu polonii; ultimul sfat pe patul morții. Societatea istorică română, București, în pietoasă admirațiune viteazului apărător al neamului românesc și al creștinătății.*

SPIRU HARET

S-au împlinit 400 de ani astăzi de când s-a stins, în toată strălucirea gloriei sale, cel mai mare dintre oamenii mari care au ilustrat trecutul neamului românesc. Și, dacă ar fi să se măsoare mărimea omului, nu după întinderea țării sale, ci după puterea de concepție, după energia și priceperea în execuție, după pătrunderea genială a tainelor viitorului, ar trebui ca neîntrecutul nostru domn să se numere, nu numai ca cel mai mare român, dar și ca unul dintre cele mai puternice genii ce a produs vreodată neamul omenesc.[…]

Unirea țărilor surori, Ștefan cel Mare se silise să o facă și a luptat pentru dânsa o viață întreagă, vărsând șiroaie de sânge.

Am văzut cu ochii noștri cum din două neînsemnate provincii s-a făcut un stat modern; am asistat la nașterea și creșterea lui, la botezul lui de sânge; l-am văzut crescând în putere și înțelepciune, ca un tânăr atlet și întinzând braț de ajutor și altora în nevoi; și am lucrat și noi, mari și mici, la desăvârșirea visului pe care nu i-a fost dat Marelui Ștefan să-l vadă împlinit.

Fie ca această zi mare, când inimile tuturor românilor bat împreună, însuflețite la amintirea lui Ștefan cel Mare și Sfânt, să fie legătura care să ne unească pe toți în același gând de iubire de țară și de sacrificiu pentru gloria și tăria ei! Acesta va fi adevăratul și cel mai scump prinos pentru eroul de la Putna.

Cuvântarea cea mare o ține istoricul Dimitrie Onciul, născut în Bucovina, la Straja, nu departe de Putna, și ajuns astăzi profesor de istoria românilor la întâia lor universitate, în București”. Dimitrie Onciul va fi președinte al Academiei Române între 1920 și 1923.

A urmat ceremonia oferirii coroanelor de lauri aduse de participanți. Coroanele au fost primite de către stareţul mănăstirii, Teofil Patraș, și de Iancu Flondor. Ele au fost depuse lângă mormântul Sfântului Ștefan. Pe mormânt se afla Urna de la 1871 și cădelnița dăruită de Voievod mănăstirii în 1470.

Asociația „Clubul român din Viena”, prin președintele Pamfil Dan, a dăruit o medalie de aur pe care se afla, sub chipul Sfântului Ștefan, motto-ul din 1871: „Uniți în cugete, uniți în Dumnezeu”.

La masă au fost pregătite două spații, unul de 500 de locuri, altul de 3.000 de locuri. Aici s-au rostit multe discursuri oficiale, care au început cu exprimarea recunoștinței față de Împăratul Francisc Iosif I, care aprobase desfășurarea serbării, la fel ca în 1871.

Imaginea armoniei dintre români și Imperiul Austro-Ungar nu a fost lăsată nezdruncinată până la sfârșit, în două momente răzbătând realitatea confruntării continue. Primul a fost cel în care numeroși participanți, având în frunte pe studenți, au mers de la pavilionul lor din grădină spre cel cu masa oficială, cântând cu putere „Deșteaptă-te române!”. La întoarcerea în grădină, au cântat „Tricolorul” și „Drum bun, drum bun, doba bate”, generând un entuziasm uriaș.

La ora 16, s-au ținut, în grădina mănăstirii, discursurile studențești. Între vorbitori s-au numărat George Tofan, reprezentantul studenților bucovineni, președinții

Medalie comemorativă, 1904

Calendar bisericesc, 1904

asociațiilor studențești „Junimea" și „Academia ortodoxă" din Cernăuți, Vasile Covată, reprezentantul studenților macedo-români.

Al doilea moment de răbufnire a avut loc acum și este descris de un elev din Suceava, Ilie Dugan: „La Putna, o mare de capete. Cât priveai, tot norod era. Țărani în haine albe de sărbătoare, de prin satele de prin prejur, cât și din depărtare, din România. Era și mult domnărit. A vorbit cu mult foc și un student ardelean care, cu toate opreliștile orânduite de guvernul maghiar, s-a putut strecura, în haine ciobănești, prin potecile Carpaților știute numai de români, chemat de glasul de la Putna.

Nu știu când a fost mai mult entuziasm, la serbarea din 1871, când Ciprian Porumbescu a cântat la vioară întregului neam românesc, sau în anul 1904, când a vorbit acel student ardelean?"

Apoi Dorimedont Popovici a ținut „Discursul istoric", stârnind un mare entuziasm în mulțimea adunată, mai ales când a îngenuncheat și a rostit rugăciunea:

„Etern, atotputernic, o, Creator sublim,
Tu care ții la dreapta pe Ștefan Erou sfânt
Fă ca înc-odată iubita Românime
Să fie cum a fost pe vechiul ei pământ".

A existat și o participare de la distanță. Românii care nu au putut să fie la Putna au trimis telegrame care au fost citite public celor de față. Iată câteva dintre ele.

Ziarul „Tribuna" din Arad: „Trimitem inimile noastre la mormântul lui Ștefan cel Mare".

Aromânul Alexandru Mocioni din Banat: „Cu pietate și admirație asist, în sufletul meu, la Serbarea de la Putna, unde se întâlnesc inimile tuturor românilor într-un gând și-o simțire, spre glorificarea gloriosului voievod, Ștefan cel Mare și Sfânt".

Gheorghe Pop de Băsești din Transilvania, cel care va fi președintele Adunării Naționale de la 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia: „Ne închinăm memoriei marelui voievod Ștefan, nebiruitului apărător al creștinismului, care, prin vitejia sa, a reînviat gloria străbunilor romani. Spiritul său să planeze asupra noastră".

Studenții români din Berlin: „Și noi, studenții români din Berlin, luăm parte, cu inima și gândul, la înălțătoarea serbare a românilor din toate părțile, întru pioasă aducere aminte a preamăritului nostru voievod. Sfântă ne este amintirea lui, izvor de credință în viitor și pildă întăritoare sunt glorioasele sale fapte".

Din Statele Unite ale Americii, asociațiile „Romana", „Carpatina" și „Clubul Român" din Cleveland, „Vulturul" din Pittsburg și „Unirea Română" din Youngstown au trimis telegrama: „Românii din America se asociază și salută cu dragoste, împreună cu frații din Patrie, serbarea memoriei marelui Erou".

În Regat, sufletul amplelor manifestări aniversare a fost Spiru Haret, Ministru al Instrucției Publice și al Cultelor. Spiru Haret a fost primul român care a obținut doctoratul la Paris – în matematică, la Sorbona. Cu multă dragoste pentru popor și muncă, a scris istorie prin prodigioasa activitate de ctitorire a sistemului public de învățământ din România, fiind supranumit „omul școlii".

Regele Carol I

Cu acordul Regelui Carol I, în februarie 1904, Spiru Haret a dispus ca în toate școlile din țară să fie organizate ample serbări dedicate Sfântului Ștefan. Ele începeau cu slujba parastasului pentru voievod, pentru familia sa și pentru membrii Sfatului domnesc, pomelnicul fiind întocmit special pentru această ocazie. Urmau apoi cuvântări ale profesorilor, elevilor și persoanelor publice. Partea finală era rezervată cântecelor și poeziilor patriotice. Universitățile din București și Iași participau la serbările organizate în aceste două orașe.

Au fost tipărite culegeri de poezii populare, legende, povești, lucrări de popularizare despre Sfântul Ștefan, care au fost trimise la bibliotecile și la școlile din țară. În toate bisericile și mănăstirile din România, în 2 iulie și în 4 iulie au fost trase clopotele și au avut loc slujbe de pomenire, folosindu-se pomelnicul întocmit special. Un tabloul al lui Ștefan cel Mare, pictat de Costin Petrescu, a fost răspândit în toată țara, oamenii cinstindu-l ca pe o icoană. La Academia Română a avut loc o ședință festivă dedicată lui Ștefan cel Mare, la care au luat cuvântul Președintele Academiei, Ioan Kalinderu, și Nicolae Iorga.

Desene de Costin Petrescu din Albumul cu schițe pentru cortegiul istoric de la 1904. Biblioteca Academiei Române

La București, manifestările au culminat cu o fastuoasă paradă în care un cortegiu istoric a defilat înfățișând oastea unită a lui Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș, în momentul câștigării tronului Moldovei, în 1457. Schițele pentru costume au fost realizate de Costin Petrescu.

Tribunele au fost amplasate în Piața Victoriei. Ele erau împodobite cu picturi, cu drapele și cu verdeață. Una dintre tribune a fost rezervată pentru slujba religioasă. În interior a fost construită o copie a mormântului lui Ștefan cel Mare, iar oamenii veneau și se rugau aici ca la o icoană a mormântului de la Putna. Aici se aflau locurile pentru miniștri, pentru înalți funcționari ai statului și pentru profesori ai Universității.

La inițiativa lui Spiru Haret, Iorga a publicat o sinteză a manifestărilor aniversare. În ea, citează un participant de la Buzău: „În România n-au fost încă serbări care să stârnească atâtea nobile sentimente de înviorare, de admirație către trecutul nostru glorios”. Apoi consemnează experiența sa: „Am văzut însumi în București ochii umplându-se de lacrimi la trecerea alaiului istoric și oameni care nu se cunoșteau începură a vorbi unul către altul pentru a-și mărturisi marea bucurie ce simțeau. Ofițerii și lumea ce se afla lângă dânșii porniră pe neașteptate în aplauze ce nu mai conteneau și cum n-am mai pomenit la nici o serbare de la noi. Mișcat, principele Ferdinand salută însuși evocarea strălucitoare a trecutului țării noastre”.

Explicația uriașei serbări din 1904 și a speranțelor ei o vedem în două texte programatice.

Regele Carol I va spune în 4 octombrie 1904, în ctitoria ștefaniană Sfântul Nicolae din Iași: „Împreună cu întreaga suflare românească, care și-a rostit pioasa sa amintire cu o căldură de inimă într-adevăr mișcătoare, întâiul Rege al României, unite și de sine stătătoare, îndeplinește astăzi o sfântă datorie către marele voievod Ștefan, aducându-i prinosul recunoștinței și venerațiunii sale nemărginite. Facă Cerul ca iubirea sa de țară și de neam să ne însuflețească pe toți în toate actele noastre și ca virtuțile lui să strălucească de-a pururea în ochii urmașilor Mei ca o sfântă pildă de urmat”.

Iar Iorga, în prefața cărții „Istoria lui Ștefan cel Mare povestită neamului românesc”, scrie: „candela aprinsă deasupra mormântului său s-a stins uneori, în zile rele. Dar amintirea sa a luminat totdeauna în marea biserică a conștiinței neamului. Uneori mai tare, alteori mai slab, dar nici un vânt năprasnic n-a putut-o stinge. Și astăzi ea se înalță puternică, în marea flacără de mândrie și recunoștință ce pornește din toate inimile noastre la pomenirea celor patru sute de ani de la moartea puternicului împărat senin al românimii”.

Serbarea de la Putna
1926

55 de ani de la Serbarea de Putna, 1871

Prima Serbare de la Putna desfășurată după Marea Unire a purtat pecetea anilor dificili de după marea reușită a românilor.

Laurii comemorativi așezați de Societatea „Arboroasa” pe mormântul lui Ștefan cel Mare la Serbarea din 1926

Unirea politică din 1918 nu a adus în mod automat unitatea sufletească și nici siguranța trăiniciei unirii. Cei care au fost conștienți că Marea Unire a fost un dar de la Dumnezeu și o încununare a multor jertfe de veacuri erau preocupați cum să continue edificarea unității. Arma principală era văzută în continuare a fi cultura. Așa cum, în Apelul către tinerele române din 1871, acestea au fost îndemnate să scrie pe flamuri o propoziție despre importanța culturii, în 1927, într-un raport de activitate al Societății academice „Junimea” din Cernăuți, se arăta că tot cultura va fi fundamentală în viitor: „Pământul țării românești, întregit prin mari jertfe, trebuie apărat. Arma noastră este cultura. Tăria hotarelor depinde de tăria sufletelor care le apără”.

În 1921 s-au împlinit 50 de ani de la Serbare de la Putna din 1871, al cărei răsunet era viu în conștiința românilor din Bucovina. Însă, în acel an, atât de aproape

Comitetul de conducere al Cercului Studențesc „Arboroasa” din Cernăuți, organizatorii Serbării din 1926. De la stânga la dreapta: Vasile Cojocaru, Olaru, Pintea Chirilă – viitor preot, Artemizia Șindilaru Bondoc, Constantin Popescu, Teodosie Popescu – teolog, Olga Toateș Iftineli, Filip Popescu, Ilie Vasila – viitor preot, Cătană Mamicu – teolog

de sfârșitul Primului Război Mondial și de Marea Unire, organizațiile studențești din Cernăuți erau într-o transformare, o reconfigurare a rolului lor în România Mare, și nu au avut puterea de a se concentra pe aniversare. În anii care au urmat, ele au intrat într-un conflict pe temele posibilei uniri într-o singură asociație și a întâietății.

În 1926, organizația Cercul studențesc „Arboroasa" a decis să sărbătorească Serbarea din 1871 la Mănăstirea Putna. Președintele asociației era Teodosie Popescu, originar din Dâmbovița, fost voluntar în lupta de la Mărășești, student la Teologie la Cernăuți.

Arboroasa a lansat un Apel public în care anunță serbarea și invită la o participare largă, națională:

„Acum o jumătate de veac o mână de studenți, în frunte cu Eminescu, Slavici și alții, au chemat toți bunii români la o mare sărbătoare de înfrățire la Mănăstirea Putna. Era cea dintâi chemare la o sărbătoare a românilor de pretutindeni. Adânc trebuie să se fi mișcat sufletul părinților noștri de au venit, mic și mare, cu miile, din toate ținuturile românești. Și acolo, la mormântul lui Ștefan cel Mare, au îngenuncheat cu toții, și-au adus aminte că sunt frați de aceeași lege și limbă și, în clipa când își închinau sufletele marelui Voievod, un gând puternic i-a străfulgerat pe toți: gândul de a rămâne de-a pururea uniți în cugetele și simțirea lor. [...] În amintirea celei dintâi serbări a românilor de pretutindeni și a celui dintâi congres studențesc, chemăm pe toți bunii români, din toate unghiurile țării, să vină la Putna, în ziua de 8 august".

A fost făcut și anunțul că la serbare va fi ridicat în curtea mănăstirii „un bust al marelui nostru poet, Mihai Eminescu, care a fost sufletul acelei serbări".

Pusă inițial sub președinția lui Iacob Negruzzi, pe atunci președintele Academiei Române, patroana serbării va fi Principesa Ileana, fiica cea mai mică a familiei regale, deopotrivă activă în rândul tinerilor și cu adânci sentimente patriotice și de credință.

Luptele politicianiste la nivelul Bucovinei și al țării au făcut ca serbarea să nu fie mediatizată de unele publicații regionale sau naționale; aceasta și lipsa de conlucrare la nivelul asociațiilor studențești din Cernăuți au împiedicat atingerea doritei anverguri naționale.

În 4 august a fost publicat programul Serbării.

Studenții organizatori au venit la mănăstire cu câteva zile înainte, pentru pregătirile de la fața locului. Au fost ajutați foarte mult de directorul școlii, Ilarion Firescu, cu profesorii, și de preotul paroh din sat, Leon Abageriu, organizator al multor activități patriotice locale, care i-a mobilizat pe tinerii din comună.

În 8 august, la serbare au fost 5.000–6.000 de participanți. Guvernul a fost reprezentat de Nichifor Crainic, secretar general la Ministerul Cultelor și Artelor.

Principesa Ileana, sub patronajul căreia s-a desfășurat Serbarea de la Putna din 1926

Maica Alexandra, 1991. Principesa Ileana a intrat în viața monahală în 1961 și s-a călugărit în 1967, primind numele Alexandra. A înființat prima mănăstire ortodoxă de maici, de limbă engleză, din Statele Unite al Americii

Principesa Ileana a fost întâmpina la gară de membrii Comitetul de organizare și, în drumul pe jos până la mănăstire, a primit onorul societăților arcășești din localitățile din zonă.

La intrarea în mănăstire, Principesa Ileana a fost întâmpinată de către Mitropolitul Bucovinei, Nectarie Cotlarciuc, și de obște, în frunte cu starețul Grigorie Volcinschi. Principesa a depus o frumoasă coroană de flori pe mormântul Sfântului Ștefan.

A urmat slujba parastasului, menit, pe lângă iertarea sufletelor celor pomeniți, să exprime unitatea strămoșilor românilor și recunoștința pentru lupta lor pentru idealul unității, indiferent de spațiul și de timpul în care au trăit – au fost pomeniți Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Mihai Eminescu.

Mitropolitul Nectarie Cotlarciuc

La ora 16, a avut loc principalul moment al serbării: ceremonia de inaugurare a bustului lui Mihai Eminescu. Fondurile pentru realizarea bustului și a postamentului au fost strânse prin colectă publică, fiind folosite liste de subscripții, în care s-au înscris în special universitățile, asociațiile culturale din țară și ministerele.

Ceremonia a fost deschisă de 1.000 de buciumași, membri ai societăților arcășești. A urmat cântarea executată de o fanfară militară, pe fundalul căreia Principesa Ileana a luat drapelul tricolor cu care era acoperit bustul lui Eminescu. În continuare, numeroși vorbitori au susținut discursuri, seria acestora fiind încheiată de către Teodosie Popescu.

A urmat un program de cântece, interpretate de corurile elevilor și ale sătenilor din Putna, conduse de preotul Leon Abageriu, de Corul mitropolitan din Cernăuți și de Corul Cercului studențesc Arboroasa.

După defilarea societăților arcășești, partea oficială a serbării a fost încheiată.

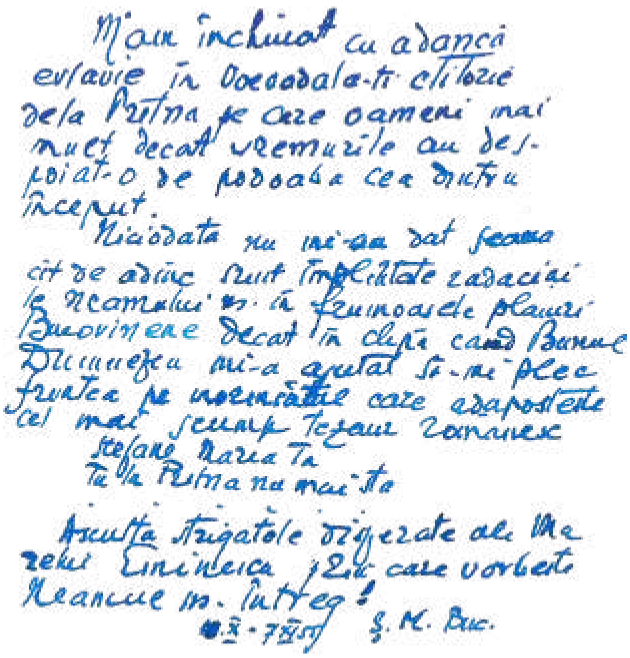

Inaugurarea bustului lui Mihai Eminescu, realizat de Oscar Han

Serbarea de la Putna 1957

500 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare

M-am închinat cu adâncă
evlavie în Voevodale-ți ctitorie
de la Putna pe care oamenii mai
mult decât vremurile au des-
poiat-o de podoaba cea dintru
început.
Niciodată nu mi-am dat seama
cât de adânc sunt împlântate rădăcinile
Neamului m. în frumoasele plaiuri
Bucovinene decât în clipa când Bunul
Dumnezeu mi-a ajutat să-mi plec
fruntea pe mormântul care adăpostește
cel mai scump tezaur românesc
Ștefane Marea Ta
Tu la Putna nu mai sta
Ascultă strigătele disperate ale Ma-
rei [illegible] [illegible] care vorbesc
Neamului m. întreg!
[illegible] Ș. M. Buc.

În istoria Serbărilor de la Putna, cea din 1957 a fost cea mai restrânsă, ca urmare a represiunii identității istorice și religioase a românilor de către regimul comunist.

Datele aniversare legate de întemeierea mănăstirii și de Sfântul Ștefan cel Mare nu au putut fi trecute cu vederea nici în perioada comunistă. Însă ceea ce nu se putea interzice cu totul a fost prezentat trunchiat. Astfel, Sfântului Ștefan i-a fost obliterată dimensiunea spirituală, lupta pentru creștinătate, punându-se în evidență doar vitejia personală și lupta pentru apărarea țării.

În 1954, printr-un Decret al guvernului Republicii Populare Române s-a decis ca aniversarea a 450 de ani de la trecerea la cele veșnice a domnitorului să se desfășoare în întreaga țară la data de 2 iulie 1954, însă fără o implicare a Bisericii Ortodoxe Române.

În cadrul aniversării de stat, distorsionarea istoriei a fost atât de mare, încât în ședința comemorativă din 2 iulie 1954 s-a spus că „politica de prietenie a Moldovei cu Rusia a reprezentat factorul extern de seamă, care a stat la baza victoriilor Moldovei, în a doua jumătate a secolului al XV-lea".

Starețul Dosoftei Murariu, 15 august 1956

Mitropolitul Sebastian Rusan

Biserica a dorit ca între primele canonizări proclamate de către Sfântul Sinod în anii '50 să fie și cea a Sfântului Ștefan. În 1954, în revista oficială a Patriarhiei Române, un grup de teologi a semnat articolul „Ștefan cel Mare. Binecredincios domn și apărător al dreptei credințe. Cu prilejul împlinirii a 450 de ani de la moartea lui". După ce prezintă viața de sfințenie a voievodului și receptarea ei de către popor, se spune: „Socotim că Mitropolia Moldovei și Sucevei ar împlini o faptă bineplăcută lui Dumnezeu și ar răspunde și simțămintelor de evlavie ale credincioșilor săi dacă ar rândui prăznuirea în rândul sfinților a lui Ștefan cel Mare". Aceasta nu s-a putut realiza din cauza factorilor politici.

Nici la Mănăstirea Putna, regimul comunist nu a îngăduit o aniversare publică. Obștea călugărilor, condusă de starețul Demostene Tebeica, a slujit în 2 iulie 1954 parastasul pentru voievod.

Nici măcar Mitropolitul Moldovei, Sebastian Rusan, nu a fost lăsat să participe, el fiind oprit din drum, la Rădăuți, de către autoritățile militare, sub pretextul că nu se poate intra în Putna, din cauza statutului de zonă de graniță.

În perioada regimului comunist, la mănăstire vor avea loc, totuși, două serbări: în 1957 și în 1966.

Serbarea din 1957 a fost menită să aniverseze 500 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a lui Ștefan cel Mare, urmând a se desfășura în 12 aprilie 1957.

Și în cazul acestei serbări, studenții și mănăstirea au încercat să colaboreze pentru buna desfășurare a manifestărilor aniversare.

La Putna, în 1956 începuse o reorganizare a mănăstirii, dispusă de Mitropolitul Sebastian Rusan, care se înfăptuia sub stăreția părintelui Dosoftei Murariu, un profund teolog și un stareț plin de râvnă pentru binele oamenilor. El a trimis mai multe memorii decidenților politici, prezentând apropiata aniversare și faptul că „vor fi, desigur, serbări de proporții mari, va participa lume aleasă din toate părțile, cum nu a fost demult".

La Iași, câțiva studenți au proiectat o serie de manifestări. Conducătorii grupului de acțiune au fost Alexandru Zub, Aurelian I. Popescu, Mihalache Brundiu și Dumitru Vacariu, studenți la Facultatea de Filologie-Istorie. În octombrie 1956, au vizitat Putna.

În tabăra studențească de iarnă, de la Predeal, cei patru colegi au alcătuit un program al serbării. Mihalache

Brundiu a propus ca sărbătorirea să nu rămână doar în rândul studenților de la Iași, ci să aibă caracter național, prin participarea delegațiilor studenților din București și Cluj.

Inițiativa și programul au fost prezentate rectorului Universității din Iași și decanului Facultății de Istorie și manifestarea a fost inclusă în programul oficial al Uniunii Asociațiilor Studențești, președinte pe Centrul universitar Iași fiind Aurelian I. Popescu. Acesta a fost „sufletul" serbării, iar Alexandru Zub „creierul" ei.

În această perioadă, regimul comunist a declanșat o represiune împotriva celor despre care considera că ar putea urma în România modelul revoltei anticomuniste din Ungaria anului 1956.

Securitatea i-a supravegheat pe organizatori și, pentru a diminua pericolul pentru regim, a fost împiedicată atingerea anvergurii pe care studenții o doreau pentru serbare.

Astfel, lucruri obișnuite au fost interzise și incriminate: când studenții au realizat o hartă a Moldovei din vremea Sfântului Ștefan, a fost interzisă expunerea ei la intrarea în Universitate, fiind considerată subversivă.

În 12–13 aprilie, la Universitatea din Iași a avut loc o aniversare constând într-o manifestare științifică, la care au participat și studenți din București și din Cluj.

Pe 12 aprilie 1957, este săvârșită la Putna o slujbă de pomenire a domnitorului de către obște, orice eveniment public fiind interzis de către autorități.

În ziua de 14 aprilie, era prevăzut un mare pelerinaj studențesc la Putna, dar Securitatea a limitat numărul participanților, limitând posibilitatea transportului cu trenul, și a anulat programul artistic pe care Ansamblul studențesc ieșean urma să-l susțină în comună.

Vizita s-a desfășurat în tăcere. Dumitru Vacariu povestește: „Când am ajuns la Putna, câțiva preoți ne-au comunicat că toate pădurile din jur sunt ințesate cu soldați înarmați. Niciun cadru didactic și niciun student, atât din Iași, cât și din alte centre universitare, nu au avut voie să vorbească în public. Tribunele și platformele pentru vorbitori și pentru programe artistice, prevăzute de noi inițial, lipseau cu desăvârșire. Până și vizitarea mormântului marelui voievod a fost făcută în mare grabă. Paznicii noștri au răsuflat ușurați când toți participanții au fost anunțați că trenul, care ne adusese acolo, este gata de plecare".

În iulie 1958, Tribunalul Militar îi condamnă la închisoare pe cei patru inițiatori. Pedepsele au fost: Aurelian I. Popescu – 10 ani, Alexandru Zub – 10 ani, Dumitru Vacariu – 8 ani și Mihalache Brudiu – 8 ani „pentru delictul de uneltire contra ordinii sociale" și „ură împotriva minorităților naționale din R.P.R., precum și împotriva URSS".

Vizita la Putna din 1956 era catalogată, în documentele procesului intentat inițiatorilor, astfel: „„În timpul unei excursii la Mănăstirea Putna, apreciind posibilitatea extinderii contrarevoluției din Ungaria și în țara noastră, au hotărât să folosească prilejul oferit de sărbătorirea a 500 de ani de la înscăunarea lui Ștefan cel Mare pe tronul Moldovei pentru ca, prin imprimarea unui caracter profund șovin, să incite spiritele studenților și în general ale participanților la această sărbătoare și astfel să o transforme într-o acțiune antistatală".

Represiunea l-a vizat și pe părintele stareț Dosoftei Murariu, care a fost mutat din mănăstire, iar ulterior a fost închis, ca deținut politic.

Se dovedea, încă o dată, că, așa cum spunea Dan Hăulică, drumul spre Putna este „un itinerar către sinele culturii noastre și către sinele ființei românești, semănat uneori cu sacrificii".

Dumitru Vacariu

Alexandru Zub

Aurelian I. Popescu

Mihalache Brudiu

Serbarea de la Putna 1966

500 de ani de la ctitorirea Mănăstirii Putna

Trăiește și va trăi printre noi marele conducător Ștefan

4 iulie 1966 [signature] București

Prima și ultima serbare oficială cu un caracter național organizată la Putna în timpul regimului comunist.

Mitropolitul Iustin Moisescu și starețul Gherasim Cucoșel, 3 iulie 1966

La mijlocul anilor '60, regimul comunist a manifestat o deschidere, în comparație cu perioada de până atunci. Aniversarea a 500 de ani de la începerea zidirii Mănăstirii Putna în 10 iulie 1466, înscrisă și în lista aniversărilor UNESCO, a putut fi celebrată în spațiul public, fără însă a putea cuprinde în ea, simultan, aspectul național și pe cel religios. Ca urmare, prima și ultima serbare oficială națională organizată la Putna în timpul regimului comunist a avut două componente, una religioasă și una seculară, care s-au desfășurat la o săpămână distanță.

În 1966, au fost organizate numeroase expoziții dedicate epocii ștefaniene, între ele cea mai importantă fiind la Suceava, Academia a ținut o ședință festivă, iar în ziare au apărut foarte multe materiale pe tema lui Ștefan cel Mare, văzut însă doar ca om de stat.

Serbarea religioasă a avut loc duminică, 3 iulie 1966. Au participat reprezentanți de la toate mănăstirile din Moldova. La biserică s-a făcut slujba de pomenire a lui Ștefan cel Mare, condusă de Mitropolitul Iustin Moisescu, cu participarea a mulți clerici, călugări și credincioși din întreaga țară. La sfârșit, mitropolitul a ținut un cuvânt despre personalitatea și despre epoca lui Ștefan cel Mare. El a vorbit despre personalitatea integrală a Sfântului Ștefan cel Mare: conducător militar de excepție, apărător al țării moștenite de la strămoși în fața diferitelor state, ocrotitor al culturii și artei, apărător al creștinătății, cel care a oprit înaintarea Imperiului Otoman înspre centrul Europei, îndemnând pe cei prezenți în incinta mănăstirii să fie vrednici de moștenirea slăvitului voievod.

Simpozionul din 10 iulie 1966

În fața porții mănăstirii, 10 iulie 1966

Al doilea moment a fost în 10 iulie 1966. Au participat zeci de mii de oameni, de data aceasta serbarea fiind mediatizată în toată presa. Autobuze ale ONT cu turiști din regiune și din țară și camioane cu formații artistice s-au îndreptat spre Putna.

Pe platoul din fața mănăstirii s-a organizat o adunare populară la care au fost prezenți reprezentanți ai conducerii politice sucevene, conducătorii Comitetului de Stat pentru Cultură și Artă și ai Departamentului Cultelor. Biserica a fost reprezentată de către Mitropolitul Iustin Moisescu.

Adunarea s-a încheiat printr-un simpozion, în cadrul căruia a fost evocată personalitatea lui Ștefan cel Mare. Cei care au luat cuvântul au fost: Platon Pardău, președintele Comitetului Regional pentru Cultură și Artă; Alexandru Vasilescu, prorectorul Institutului Pedagogic din Suceava; Grigore Foit, cercetător științific. După Simpozion, reprezentanții statului au vizitat biserica și muzeul. La masa festivă a participat un grup de scriitori și studenți, printre care și Geo Bogza.

După-amiaza, la poalele Dealului Crucii, s-a desfășurat un spectacol folcloric, susținut de peste 1.500 de artiști amatori din comunele Marginea, Iaslovăț, Frătăuții Noi, Rădăuți și Siret. A interpretat cântece patriotice și Corul sătenilor din Putna. Seara, pe culmea Dealului Crucii, au fost aprinse cinci focuri uriașe, simbolizând cei 500 de ani de la întemeierea mănăstirii. Televiziunea și Studioul „Al. Sahia" au făcut filmări.

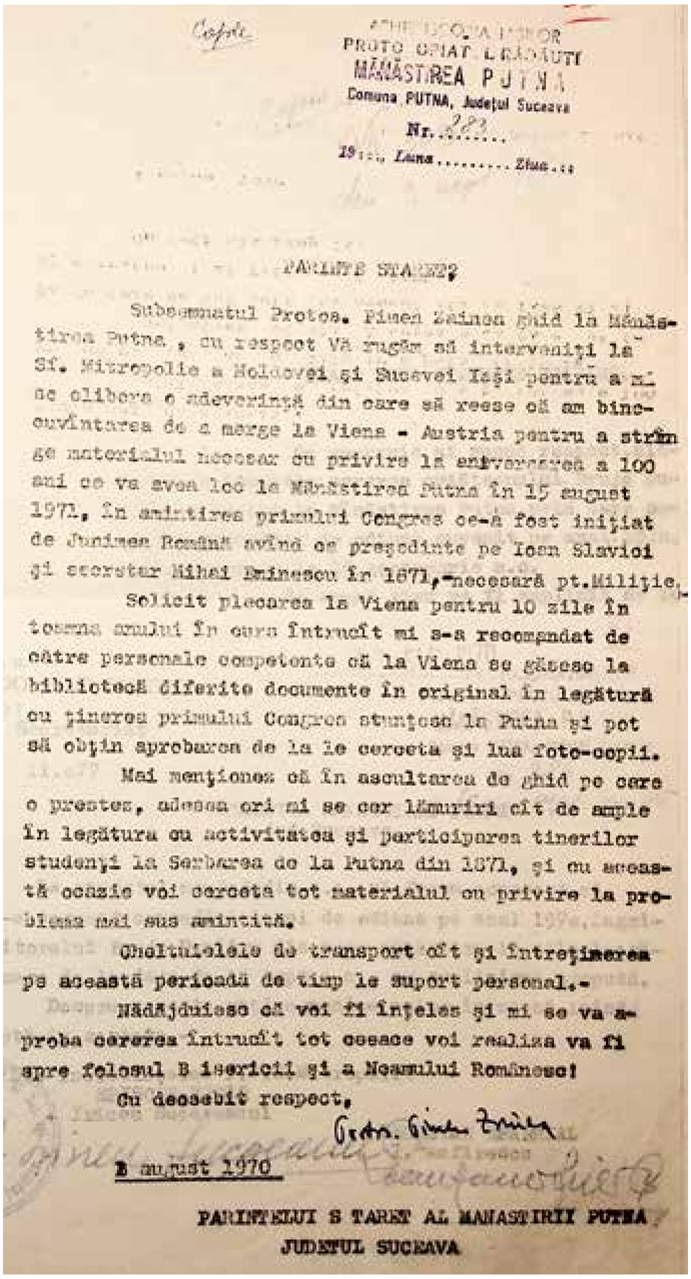
Serbarea din 1966 a fost singura serbare oficială desfășurată la Putna în perioada comunistă, din cauza încheierii perioadei de deschidere, la începutul anilor '70.

Ca urmare, aniversarea a 100 de ani de la Serbarea din 1871, pe care starețul Gherasim Cucoșel a dorit să o marcheze printr-o serbare, a fost interzisă complet, deși era dorită de mulți oameni. În vederea pregătirii ei, Înaltpreasfințitul Pimen Zainea, pe atunci ghid la Putna, a încercat în 1970 să meargă la Viena pentru documentare. Chiar și un mic grup de elevi din Eforie Sud pentru care o elevă, Carmen Dobrescu, a solicitat găzduire, a trebuit să fie refuzat, invocându-se lucrări de refacere...

Formațiile corale reunite din zona Rădăuți
și dansatorii din Frătăuți, 10 iulie 1966

ARHIEPISCOPIA ...
PROTOPOPIAT RĂDĂUȚI
MĂNĂSTIREA PUTNA
Comuna PUTNA, Județul Suceava
Nr. 283
19..., Luna........ Ziua...

PĂRINTE STAREȚ

Subsemnatul Protos. Pimen Zainea ghid la Mănăstirea Putna, cu respect Vă rugăm să interveniți la Sf. Mitropolie a Moldovei și Sucevei Iași pentru a mi se elibera o adeverință din care să reese că am binecuvîntarea de a merge la Viena - Austria pentru a strînge materialul necesar cu privire la aniversarea a 100 ani ce va avea loc la Mănăstirea Putna în 15 august 1971, în amintirea primului Congres ce-a fost inițiat de Junimea Română avînd ca președinte pe Ioan Slavici și secretar Mihai Eminescu în 1871, - necesară pt. Miliție.

Solicit plecarea la Viena pentru 10 zile în toamna anului în curs întrucît mi s-a recomandat de către persoanele competente că la Viena se găsesc la bibliotecă diferite documente în original în legătură cu ținerea primului Congres studențesc la Putna și pot să obțin aprobarea de a le cerceta și lua foto-copii.

Mai menționez că în ascultarea de ghid pe care o prestez, adesea ori mi se cer lămuriri cît de ample în legătura cu activitatea și participarea tinerilor studenți la Serbarea de la Putna din 1871, și cu această ocazie voi cerceta tot materialul cu privire la problema mai sus amintită.

Cheltuielele de transport cît și întreținerea pe această perioadă de timp le suport personal.-

Nădăjduiesc că voi fi înțeles și mi se va aproba cererea întrucît tot ceeace voi realiza va fi spre folosul Bisericii și a Neamului Romînesc!

Cu deosebit respect,

Protos. Pimen Zainea

8 august 1970

PARINTELUI STARET AL MANASTIRII PUTNA
JUDETUL SUCEAVA

Cererea, din 1970, a protosinghelului Pimen Zainea, în vederea cercetării arhivelor vieneze, pentru informații despre Serbarea din 1871

Ieromonah Iachint Unciuleac, stareț arhimandrit Gherasim Cucoșel, ieromonah Pimen Zainea

Serbarea câmpenească, 10 iulie 1966

1996

125 de ani de la Serbarea de la Putna, 1871

Împlinirea a 125 de ani de la Serbarea de la Putna din 1871 a fost marcată de către organizatorii Colocviului Național Studențesc „Mihai Eminescu", ediția a XXII-a, în ziua hramului mănăstirii, 15 august.

Organizatori au fost profesorul Dumitru Irimia de la Universitatea din Iași, alături de profesori de la Universitățile din Timișoara și din Suceava, de profesori de la Botoșani și Alba Iulia și de studenți ieșeni.

Participanții au adus o urnă de argint purtând inscripția: „Numai poetul / Ca paseri ce zboară / Deaspura valurilor / Trece peste nemărginire timpului..." Colocviul Național Studențesc „Mihai Eminescu", Iași–Putna 1996.

Studenții prezenți au depus coroane de stejar la bustul lui Eminescu din incinta mănăstirii și la mormântul Sfântului Ștefan cel Mare.

În timpul Sfintei Liturghii, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, pe atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, și Înaltpreasfințitul Părinte Pimen, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților, au sfințit urna adusă de studenți.

În această urnă s-a pus pământul adus de la mormintele principalilor participanți la serbarea din 1871, de la mormintele lui Lucian Blaga și Alexei Mateevici, Aron Pumnul și Eudoxiu Hurmuzachi, de la Soroca și Zaim, de la Blaj și Alba Iulia. Apoi, noua urnă și cea de la 1871 au fost așezate pe mormântul Sfântului Ștefan cel Mare.

Urna în timpul Sfintei Liturghii, 15 august 1996

Urnele din 1871 și 1996 pe mormântul Sfântului Ștefan cel Mare

Marea Sărbătoare „Ștefan – 500”

500 de ani de la trecerea la cele veșnice
a Sfântului Ștefan cel Mare

Astăzi Ștefan ne-a unit pe toți.
Cine-i cel care-i va urma exemplul?

2 iulie 2004

Constanța Golovatiuc
Orhei – Basarabia

Marea Sărbătoare „Ștefan – 500” a fost marcată de marele pelerinaj al studenților de la Cetatea Sucevei la Mănăstirea Putna.

PS Varsanufie Prahoveanul și preoții slujitori de la Biserica Studenților, Piața Universității – București

Pr. Arhim. Luca Diaconu și grupul LTCOR Botoșani, Mănăstirea Popăuți – Botoșani

Pr. Răzvan Tismonariu și grupul ASCOR Craiova. Catedrala Mitropolitană – Craiova

Pentru Mănăstirea Putna, cele mai importante momente aniversare de după căderea comunismului și până în prezent au fost canonizarea Sfântului Ștefan în 1992, Serbarea din 2004 – 500 de ani de la trecerea în veșnicie a Măriei Sale și împlinirea a 550 de ani de la punerea pietrei de temelie de către Sfântul Ștefan, în 2016.

Canonizarea Slăvitului Voievod în 1992 a reprezentat o consfințire a evlaviei pe care poporul a avut-o permanent față de Ștefan cel Mare. La 2 iulie 1992, la Putna a avut loc proclamarea canonizării hotărâte pe 20 iunie 1992 de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Au slujit 17 arhierei, în frunte cu Părintele Patriarh Teoctist. Cu acest prilej a fost adusă de la Istanbul sabia Sfântului Voievod Ștefan cel Mare, iar o delegație de părinți de la Mănăstirea Xiropotamu a adus spre închinare câteva părticele din Sfânta Cruce a Domnului.

În actul de canonizare, Părintele Patriarh Teoctist, împreună cu toți membrii Sfântului Sinod, proclamau: „privind viețuirea jertfelnică pentru credință și neam a dreptcredinciosului voievod, hotărâm ca de acum înainte și până la sfârșitul veacurilor, voievodul Ștefan cel Mare al Moldovei să fie pomenit laolaltă cu bărbații cei cuvioși și sfinți ai Bisericii”. Din iulie 2004, Sfântul Sinod va folosi numirea Sfântul Voievod Ștefan cel Mare.

Serbarea din 2 iulie 2004 a fost prilejuită de împlinirea a 500 de ani de la adormirea Sfântului Ștefan cel Mare. În chip de recunoștință, obștea a dorit ca în această zi mănăstirea să fie aflată în strai înnoit, de sărbătoare. Pentru aceasta, încă din anul 2001 s-a hotărât începerea mai multor lucrări pregătitoare: pictarea bisericii voievodale, restaurarea catapetesmei, reorganizarea muzeului, lucrări de întreținere la biserică, paraclis și incintă, procurarea obiectelor liturgice necesare unei mari sărbători, editarea unor volume închinate lui Ștefan cel Mare.

Cu sprijinul profesorilor Ștefan S. Gorovei și Maria Magdalena Székely de la Universitatea din Iași, la mănăstire a fost înființat Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare”, care are două direcții principale de studiu: istoria lui Ștefan cel Mare și istoria Mănăstirii Putna. Prin Centru, au fost organizate numeroase colocvii științifice, s-au tipărit multe publicații științifice și,

pe lângă cercetători din diferite universități și institute din țară și străinătate, au fost cooptați în activitatea de cercetare și viețuitori ai mănăstirii.

Anul ștefanian 2004 a fost cel mai bogat din punctul de vedere al activităților. Între 6–15 mai, pe Dealul Crucii s-a înscris, cu puieți de brad, numele „ȘTEFAN". În perioada 14–26 iunie 2004, pe vârful acestuia este montată o cruce metalică de 28 de metri înălțime, înlocuind vechea cruce. Pe aceasta a fost montată antena de emisie care va prelua transmisiile postului de radio Trinitas (94,8 FM – stația de la Putna). În 27 iunie, Înaltpreasfințitul Pimen a resfințit catapeteasma, Sfântul Altar, obiectele liturgice comandate special pentru slujba de la 2 iulie, între ele fiind și icoana Adormirii Sfântului Ștefan.

O mare bucurie a pregătirilor pentru serbare a fost aducerea înapoi la mănăstire a unor odoare care fuseseră înstrăinate în timpul regimului comunist și care se aflau la Muzeul Național de Artă și la Muzeul Național de Istorie. Între ele au fost și obiecte dăruite direct mănăstirii de Ștefan cel Mare: opt icoane, cădelnița din 1470, Tetraevanghelul din 1473, broderia Înălțarea Domnului din 1484, ripida din 1497 și crucea de mână din 1503.

Ziua de 2 iulie este ziua Marii Sărbători – 500 de ani de la trecerea la cele veșnice a Sfântului Voievod Ștefan cel Mare. Ca o recunoaștere a rodniciei jertfei sale pentru Biserică, 36 dintre membrii Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române participă la slujba Sfintei Liturghii, cinstindu-l pe cel care nu a avut odihnă întru apărarea credinței. Ierarhi, preoți și diaconi – cu toți au fost 154 de slujitori la Sfântul Altar.

Marea Sărbătoare a fost marcată de pelerinajul unui grup de circa 600 de studenți, realizat de Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români și de Liga Tinerilor Creștini Ortodocși Români.

Din partea studenților, principalul organizator a fost ASCOR București, președinte fiind studentul Adrian Vatamanu, iar preot îndrumător fiind părintele Vasile Gavrilă. Din partea mănăstirii, alături de părintele stareț, arhimandritul Melchisedec Velnic, un mare sprijin l-a acordat părintele Ionel Maloș, protopop de Rădăuți.

În săptămânile dinaintea pelerinajului, delegațiile au luat pământ dintr-un loc simbolic al regiunii din care făceau fiecare parte. În București, pământul a fost luat din Piața Universității, de la crucile ridicate acolo întru pomenirea eroilor uciși în Revoluția din decembrie 1989.

Pelerinajul a început pe 29 iunie, cu Sfânta Liturghie de sărbătoarea Sfinților Apostoli, la Cetatea de Scaun a Sucevei. Studenții au plecat pe jos, purtând icoana Adormirii Sfântului Ștefan, spre Putna.

Acest pelerinaj mi-a schimbat viața. A fost pentru mine un prilej de împăcare cu Dumnezeu, împăcare la care Sfântul Ștefan și-a adus o contribuție deosebită. A fost după o perioadă grea de luptă cu Dumnezeu în fața unor mari încercări. Cu puțin timp înainte de a merge în acest pelerinaj, voiam să ies din Ortodoxie; nu mai credeam în puterea ei de a învia din morți; nu mai găseam în Biserica Ortodoxă înviere pentru mine. Și nu m-am rugat eu Sfântului Ștefan; el a venit către mine cu dragoste și cu putere multă. Mi-a dat viață și mi-a dat curaj. M-a vindecat, și nu m-a certat. M-a pus din nou pe cale.

Afară ploua sau era arșiță; mersesem 20–25 de kilometri pe jos, dar noi, cu inima „doldora de fericire" cântam: „Deșteaptă-te, române!", sau „Când a fost să moară Ștefan", sau „Cântă cucu', bată-l vina, de răsuna Bucovina". Ne cânta sufletul. Evenimentul la care am fost onorați să participăm – pentru mine a fost un dar extraordinar de la Dumnezeu și o cinste nemaipomenită – nu ne lăsa să fim nici obosiți, deși eram, nici supărați sau mofturoși. Eram într-o bucurie neumbrită. Când am plecat de acasă, eu nu știam nici imnul național. Și ce cântece patriotice are neamul nostru! Câtă încărcătură spirituală și culturală au! Câtă viață!

Când cântam:

„... Și poporu-n hohot plânge:
Cui ne lași pe noi, stăpâne?
Eu vă las în grija mare
A lui Dumnezeu Cel Sfânt..."

cuvintele acestea deveneau realitate. Și strigătul către voievod, dar și răspunsul lui.

Am plecat de acasă nu numai după îndrăznețe lupte cu Dumnezeu și după adânci și încâlcite căderi și patimi. Am plecat de acasă total insensibilă la duh, fără legătură cu viața duhovnicească, cu teama că voi rămâne pe lângă eveniment, că nu voi înțelege nimic.

Pelerinajul acesta m-a scos cu totul din situația omului „normal", „integrat în societate". Și m-a intro-

dus într-o cu totul altă realitate, într-o realitate duhovnicească. M-a introdus în voia lui Dumnezeu. M-a scos din interminabilele planificări, strategii, evaluări, decizii care se extinseseră nebunește de la sfera profesională la cea personală. Am învățat despre ce înseamnă să fii în voia lui Dumnezeu, să te lași în voia lui Dumnezeu. Să nu planifici! Să nu evaluezi! Ce revărsare de har! Câtă pace!

Nu mă mai gândeam niciun moment că am de mers vreo 80 de kilometri pe jos. Mă gândeam de fiecare dată că am de făcut numai un pas și nu mă gândeam deloc la următorul. Și ne-a purtat Sfântul Ștefan; și când ieși cu Ștefan cel Mare la luptă... Dacă nu ar fi fost Dumnezeu cu noi, nu am fi rezistat. Eram în prezența vie a lui Dumnezeu, Care ne acoperea și ne întărea; eram cu Sfântul Ștefan. Nu credeam că atunci când ești în voia lui Dumnezeu îți este atât de bine. Până acum mi se părea nesigur. Acum temerile mi se spulberaseră. Le luaseră locul pacea, încrederea și bucuria prezenței lui Dumnezeu.

Un alt aspect deosebit a fost cel al înfrățirii. Deși eram vreo 500 de oameni din toate colțurile țării, dintre care cei mai mulți ne vedeam pentru prima dată, noi nu ne simțeam străini. Parcă ne cunoșteam dintotdeauna. Eram împreună, eram în comuniune.

Sunt convinsă că fiecare a trăit altfel acest eveniment și că sunt multe lucruri pe care nu le-am înțeles încă.

Îi mulțumesc lui Dumnezeu că ne-a dăruit asemenea daruri, asemenea șansă; pentru că ne-a dăruit un asemenea sfânt și pentru că și-a făcut milă și cu mine și m-a mai scos un pic din cele ale neființei mele. Și mă rog să țină mănăstirea Putna pentru ca să mai trăim și noi; să țină Biserica Lui și poporul acesta, să ne păzească de vrăjmașii cei din afară și de cei dinăuntru pentru rugăciunile Voievodului nostru!

M.F., București

Mitropolitul Ghenadios de Sassima, Patriarhul Teoctist, Arhiepiscopul Pimen al Sucevei și Rădăuților, Mitropolitul Sava al Poloniei, Mitropolitul Daniel al Moldovei și Bucovinei, Sfânta Liturghie, Mănăstirea Putna, 2 iulie 2004

În primele ore ale pelerinajului, avea să treacă la cele veșnice părintele Ionel Maloș. La Sfânta Liturghie, pelerinii îi ascultaseră glasul cum răsuna, cald și răzbătător, peste Cetatea de Scaun, cântând „Iubi-Te-voi, Doamne". Acum răsuna din nou în memorie, amintind că fără jertfă nu există Înviere.

Oamenii din localitățile prin care au trecut în cele trei zile i-au primit cu multă căldură, fericiți că văd o astfel de manifestare. Ei s-au ocupat de cazare și de masă pe întregul traseu.

În zorii zilei de 2 iulie 2004, în straie de sărbătoare, studenții și ceilalți pelerini care li s-au alăturat, împreună cu Arhiepiscopul Pimen al Sucevei și Rădăuților, au străbătut ultima parte a pelerinajului, din Vicovul de Sus – Bivolărie la mănăstire. Au fost întâmpinați cu buciume și cântări.

La Sfânta Liturghie, Părintele Patriarh Teoctist a slujit alături de Preafericitul Sava, Mitropolit al Varșoviei și al întregii Polonii, Înaltpreasfințitul Ghenadios, Mitropolit de Sassima, delegatul Patriarhiei Ecumenice, și alți 32 de arhierei români, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi.

Au fost în total 154 de slujitori, printre care și clerici din Basarabia și din nordul Bucovinei. Alături de preoții lor, au venit românii din satele din apropierea graniței, cu străvechi legături cu Putna: din Crasna, Hliboca, Storojineț, Voloca, Cernăuți.

În cuvântul Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I, transmis prin Înaltpreasfințitul Ghenadios, Sanctitatea Sa l-a mărturisit pe Sfântul Ștefan ca „simbolul și expresia autentică a întregii națiuni române". Către orele 12, întreaga suflare românească a ascultat Simfonia clopotelor, în care clopotele mai multor catedrale din țară au bătut, însoțind versuri ale lui Florin Helmis, într-o transmisie a postului național de radio.

Plecând de la Putna, Părintele Patriarh Teoctist va scrie: „Ducem în inimă și în suflet icoana Ortodoxiei pe care am văzut-o la Sfânta Mănăstire Putna”.

Pentru a păstra, pentru viitor, momentele importante ale anului „Ștefan cel Mare și Sfânt – 500” la Putna, și, în special, ziua de 2 iulie, ele au fost cuprinse în filmul documentar „Marea Sărbătoare”.

La ora 23, torțe ale recunoștinței, purtate de studenții participanți la pelerinaj și de elevii de la Colegiul Național Militar „Ștefan cel Mare” Câmpulung Moldovenesc, se aprind pe Dealul Crucii, luminând întreaga zonă cu numele „ȘTEFAN” și, deasupra acestuia, o cruce. Apoi au coborât dealul și, străbătând satul Putna, au intrat pe porțile mănăstirii, în sunetul clopotelor.

Arhiepiscopul Pimen a binecuvântat pământul adus de studenți din zonele lor și a vorbit despre semnificația gestului lor:

„Doamne, Dumnezeul nostru, primește ale Tale dintru ale Tale! Acest pământ adus din toate colțurile țării e un simbol al unității noastre, unitate pentru care slăvitul Ștefan Voievod a dus atâtea lupte.

Pământul, pentru noi, este un lucru sfânt. El este numit în limba greacă „mamă”, pentru că din el ne naștem și el ne hrănește. Din pământ suntem, în același pământ vom merge. Dar acest pământ va fi transfigurat, ca întreaga creație, și-și va purta frumusețile pe care Dumnezeu i le-a dat, frumuseți la care și noi am adăugat. Este sfânt, pentru că în pământul țării sunt îngropați moșii și strămoșii noștri. Pe noi pământul ne unește. El ne învață să fim oameni realiști, cum se spune, să călcăm cu picioarele pe pământ. Numai că pământul pe care noi călcăm este sfințit prin jertfa înaintașilor noștri, prin sângele vărsat pentru apărarea credinței strămoșești și a neamului.

Doamne, Iisuse Hristoase, primește această jertfă, acest pământ, și păstrează-ne în unitatea de credință, de gândire, de simțire și de lucrare românească și creștinească, în vecii vecilor. Amin!”

Purtând icoana Adormirii Sfântului Ștefan cel Mare, participanții la pelerinaj au înțeles de ce poporul l-a numit „Sveti Ștefan Vodă“, de ce, în istoria noastră, el este „cel Mare“. Este Sfânt și Mare, pentru că în inima sa Și-a aflat casă primitoare Dumnezeul cel Preaînalt. Este Părinte al țării, pentru că jertfa lui întru apărarea ființei poporului a marcat pentru totdeauna rostul adânc al existenței românilor pe aceste meleaguri: a-L slăvi și a-L mărturisi drept pe Dumnezeu.

Pelerinajul a fost modalitatea găsită de generația de studenți ai acelui an pentru a-și exprima public iubirea de neam, iubirea de țară, iubirea de Sfântul Ștefan, credința în Dumnezeu. Pentru participanți, a fost o experiență deosebit de intensă, care i-a adus și mai aproape de toate cele de mai sus – mărturiile lor fiind

grăitoare în această privință. Câțiva dintre ei vor deveni, peste câțiva ani, viețuitori ai Mănăstirii Putna.

Iată cuvintele lui Ciprian Onica, președintele ASCOR Sibiu, despre cele gândite și simțite în pelerinaj: „La jumătate de mileniu de la statornicirea în veșnicie, glasul Voievodului «purtător de biruință» a sunat, chemându-și oștirea de pretutindeni, la împreună mărturisirea Legii celei strămoșești. Aceasta a fost Marea Sărbătoare de la Putna – o chemare la mărturisirea credinței în Domnul Iisus Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu și la cinstirea «strămoșului cuminte», care ieri a luptat pentru ca noi, astăzi, să putem mărturisi.

Sfântul Ștefan cel Mare rămâne simbolul unității noastre de credință și dragoste de neam”.

În broșura în care au fost adunate mărturii scrise și imagini de la acest pelerinaj, părintele stareț Melchisedec Velnic a însemnat acest îndemn: „Închinându-te la mormântul Slăvitului Voievod, române, nu uita: Ai un neam, o țară și o lege! Ai strămoși ce ți-au dat acest neam, această țară și această credință prin viața lor și prin moartea lor. Ești azi aici, pentru că pe aceste locuri s-au luptat un Ștefan, un Mircea și un Mihai... Pământul mustește de sângele strămoșilor, ca Jertfa din Potir”.

La Marea Sărbătoare „Ștefan – 500” au participat și 11 pelerini basarabeni, care au parcurs pe jos, în 12 zile, cei 500 de kilometri dintre Chișinău și Putna, aducând o cruce. Duminică, 4 iulie, înainte de a pleca pe jos spre Chișinău, după Sfânta Liturghie, părintele stareț a primit crucea și a spus:

„Frații noștri au adus o cruce mare, pentru că e crucea lor. Și am să-i rog să lase aici crucea aceasta mare, să n-o mai ducă înapoi în Basarabia, ci s-o pună pe umerii lui Ștefan. Să pună pe umerii Măriei Sale, ai Slăvitului Voievod, suferințele lor, necazurile lor, neajunsurile lor.”

2007

550 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare

În 2007, la 550 de ani de la urcarea pe tron a Sfântului Ștefan cel Mare, un pelerinaj studențesc a înfrumusețat serbarea.

În 2006, în urma unui concurs televizat, Sfântul Ștefan a fost declarat „Cel mai mare român", la fel cum îl numiseră Nicolae Iorga și Spiru Haret în 1904.

Anul 2007 a adus împlinirea a 550 de ani de la urcarea pe tronul Moldovei a Sfântului Ștefan.

Pelerinajul la mănăstire al tinerilor a continuat și, după numai trei ani, o altă generație de studenți, înflăcărată de amintirea serbării din 2004, a dorit să reitereze drumul către Putna, înfrumusețând cu prezența lor Serbarea din 2007. Studenții din ASCOR, împreună cu părintele Vasile Gavrilă, parohul Paraclisului Universitar Sfântul Nicolae din București, au realizat un pelerinaj asemănător cu cel din anul 2004.

Ajunși la Putna, în seara zilei de 1 iulie, studenții au oferit mănăstirii o frumoasă urnă de argint.

În rugăciune către voievod și către Cel ce i-a dăruit coroana Moldovei, pe 2 iulie 2007 s-a săvârșit Sfânta Liturghie, de către un impresionant sobor de preoți, avându-l ca întâistătător pe Mitropolitul Daniel al Moldovei, alături de Arhiepiscopul Pimen al Sucevei și Rădăuților și Preasfințitul Ioachim Băcăuanul. Au fost prezenți peste două mii de creștini.

Apoi, în seara zilei de 2 iulie 2007, studenții au urcat Dealul Crucii și au scris, cu torțele pe care le purtau în mâini, numele domnitorului, „ȘTEFAN". La coborârea de pe deal, au înconjurat biserica voievodală.

Gândurile participanților consună cu cele ale participanților de la fiecare serbare de până atunci:

ASCOR București: „Pelerinajul studenților la Putna – momente de înălțare, de recuperare a unui trecut glorios, vitejesc, sfânt și drept. Mulțumim Domnului pentru aceste zile de retrăire a trecutului nostru românesc."

ASCOR Chișinău: „Membrii ASCOR Basarabia aduc un mesaj de dragoste și înfrățire pentru românii de pretutindeni, cu ocazia a 550 de ani de la urcarea pe tron a Voievodului Ștefan cel Mare al Moldovei. Suntem bucuroși că ne-am întors aici la trei ani de la Drumul Crucii!"

2011

140 de ani de la Serbarea de la Putna, 1871

„De ce să nu ne vedem la Putna, la 140 de ani de la Primul Congres, pentru a-i cinsti pe cei care au fost, pentru a ne gândi la prezent și pentru a formula o viziune pentru viitor?” îi întreba profesorul universitar Dumitru Daba din Timișoara pe tinerii din Liga Studenților Români din Străinătate, în ianuarie 2010.

Așa a luat naștere proiectul „România Jună. Înainte! Împreună!”, cu două etape, Forumul România Jună și Congresul România Jună.

Forumul România Jună a fost organizat de LSRS cu sprijinul Băncii Naționale a României, în 12–14 august, la București. Au participat peste 300 de studenți și absolvenți români din țară și din străinătate, căutând să traseze direcții de dezvoltare pentru România.

Congresul aniversar a avut loc în 15 august, la Putna. Alături de studenți au fost Preasfințitul Varlaam Ploieșteanul, delegatul Părintelui Patriarh Daniel, Arhiepiscopul Pimen al Sucevei și Rădăuților, părintele stareț și obștea mănăstirii.

În mesajul său, Părintele Patriarh Daniel a prezentat semnificația duhovnicească a gestului studenților: „Pelerinajul tinerilor români din străinătate la Sfânta Mănăstire Putna este o sfințire a unității românești de cuget și simțire”.

Președintele LSRS, Sebastian Burduja, a vorbit despre continuitatea dintre aspirațiile studenților de la 1871 și aspirațiile studenților din 2011: „momentul Putna 1871 a constituit ocazia perfectă de solidarizare a unor tineri excepționali în jurul unor valori și obiective comune. Prin unitate, idealism, competență, încredere și efort continuu acea generație a pus treptat bazele Statului Român modern, făcând posibile momentele esențiale: 1877, câștigarea Independenței, 1918, Marea Unire. Fără a îndrăzni, vreodată, să ne ridicăm la înălțimea faptelor înaintașilor noștri, susținem că un nou moment Putna 1871, adaptat contextului actual, modern și democratic, este absolut necesar în contextul unor schimbări profunde în plan național și mondial”.

Apoi și-au rostit discursurile cei doi câștigători ai Concursului „A.D. Xenopol”. Ștefan Valentin Rusu: „ne simțim solidari cu ei, tinerii noștri, veniți la Putna cu 140 de ani în urmă. Ceea ce simțim în suflet este percepția unei apartenențe, a unui continuum istoric în care chiar și momentul Putna de acum 140 de ani nu reprezintă decât o secundă, o clipă, răstimpul dintre două inspirații adânci ale unei națiuni”.

Elena Kuji: „Vreau să mergem până departe împreună pentru că fiii, nepoții dumneavoastră, copiii mei, merită să se nască, să trăiască, să fie educați în țara lor. Vreau ca fiecare român să-și cunoască simbolurile naționale, imnul și drapelul, să le înțeleagă semnificația și să fie demni de istoria pe care strămoșii noștri ne-au croit-o”.

A urmat un cuvânt din partea stareţului Mănăstirii Putna, părintele arhimandrit Melchisedec Velnic: „poate acesta este mesajul principal al întâlnirii dumneavoastră: haideți să ne unim inimile și puterile, să aducem fiecare darul pe care ni l-a dat Dumnezeu, pe care l-am dezvoltat prin educație, și să-l punem în slujba binelui comun, a aproapelui nostru, a țării și a neamului”.

Congresul s-a încheiat cu interpretarea de către Tudor Andrei a *Baladei* lui Ciprian Porumbescu.

Acea *Baladă* ce redă aspirațiile, dificultățile, neîmplinirile și izbânzile de pe drumul unui ideal continuu – unitatea românilor, începută când Dumnezeu a creat acest popor și destinată Împărăției lui Dumnezeu.

Serbarea de la Putna 1871, Constantin Flondor, 2021

Hristos a învins cu litera de aur a adevărului și a iubirii; Ștefan, cu spada cea de flăcări a dreptului. Unul a fost libertatea, celălalt apărătorul evanghelului ei. Vom depune, deci, o urnă de argint pe mormântul lui Ștefan, pe mormântul creștinului pios, a românului mare.

Mihai Eminescu